

YHTEINEN PÖYTÄ-HANKE OSANA KORSON SEURAKUNNAN YHTEISÖRUOKAILUA

Kaisa Aalto ja Heidi Salama

Opinnäytetyö, syksy 2016

Diakonia ammattikorkeakoulu

Diak Etelä

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Aalto, Kaisa ja Salama, Heidi. Yhteinen pöytä –hanke Korson seurakunnassa ja sen vaikutukset seurakunnan diakoniatyöhön. Helsinki, syksy 2016, 62 sivua, 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin yksikkö, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK) + kirkon diakonian virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, muuttaako Yhteinen pöytä –hankkeen kautta toteutuva yhteisöruokailu diakoniatyötä Korson seurakunnassa. Työn on tarkoitus antaa seurakunnalle tietoa diakoniatyön yhteisöruokailun kehittymisestä hankkeen alkaessa, ja mahdollista vaikutuksista diakoniatyöhön. Yhteinen pöytä -hanke on uusi tapa tehdä yhteisöllistä diakoniatyötä seurakunnissa.

Tutkimus oli laadullinen ja siinä tehtiin teemahaastattelu kahdelle Korson seurakunnan diakoniatyöntekijälle. Lisäksi osallistuttiin yhteisöruokailun vapaaehtoistehtäviin. Vapaaehtoistyöskentelystä tehdyistä havainnoista pidettiin yhteistä havaintopäiväkirjaa. Työskentelyssä saatiin konkreettinen kuva mitä erilaisia vapaaehtoistehtäviä tehdään yhteisöruokailussa. Lisäksi seurattiin diakoniatyöntekijän ohjaavaa ja koordinoivaa työtä. Diakoniatyöntekijä on yhteisöruokailun koordinaattori ja yhdistävä tekijä tässä seurakunnan toiminnassa. Tämän työn aineisto koostuu näistä haasteluista ja havainnoista.

Korson seurakunnasta löytyi jo valmiina toimintamalli, joka antoi hyvän pohjan aloittaa Yhteinen pöytä –hanke seurakunnassa. Diakoniatyöllä oli valmiudet tehdä yhteisöruokailua, koska sitä on tehty seurakunnassa yli kymmenen vuotta. Yksi diakoniatyöntekijä oli nimetty ja vastuussa tästä toiminnasta. Korson seurakunnan yhteisöruokailu ei ole vain ruokajakelua, vaan siihen on sisäänrakennettu myös muita näkökulmia: työllistäminen, ihmisten huomioiminen, teemapäivät ja yhteisön kehittäminen. Yhteisöllisyys kehittyy yhteisen tekemisen ja ryhmään kuulumisen kautta. Ihminen tarvitsee ihmisen ja työtä tehdään asiakkaan kanssa yhdessä.

Jokainen mukanaolija on arvokas ja jokaisessa ruokailussa on mukana myös hengellinen kohtaaminen hartaushetken tai lyhyen jumalanpalveluksen kautta. Diakoniatyö on aina prosessi, joka heijastaa toimintaympäristönsä tapahtumia ja muutoksia ihmisen elämässä. Korson seurakunnassa toteutuu työtapa, jossa auttavasta voi tulla auttaja. Yhdessä tekemisen kautta luodaan uutta toimintakulttuuria. Samalla mahdollistuu tasa-arvoinen rinnakkaistyöskentely eri ammattiryhmien kanssa. Haastattelujen pohjalta Yhteinen pöytä –hankkeen alkaminen yhteisöruokailun ruokatarvikkeiden toimittajana ei olennaisesti muuttanut Korson seurakunnan Katulähetyksen yhteisöruokailua. Muutokset ovat olleet pieniä, ja sisällöllisiä.

Keskeisiä käsitteitä ovat: ruokajakelu, huono-osaisuus, yhteisöllisyys, diakonia- ja vapaaehtoistyö.

ABSTRACT

Aalto, Kaisa and Salama, Heidi.

The impact of the Shared Table project on the parish diaconal work. 62 p. 1 appendix. Language: Finnish. Autumn 2016. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim and the theoretical starting point of this bachelor's thesis was to find out the changes and effects of the Shared Table Project had on the diaconal work in the parish of Korso. The study aims to give the Korso parish information about the development process and possible effects of diaconal food distribution. This project is a new way to create communal work also in the church.

The study was qualitative by nature. Two diaconal workers were interviewed by using a semi structured interview technique and in addition, the study included three observations of the Korso parish weekly food distribution. The interview was recorded and transcribed. The data was analyzed by themes.

The Korso parish food distribution was not just a food distribution. Other points of view were built in as well: employment perspective, giving people attention and time, theme days and community development. The sense of community in food distribution develops the thought adoption of belonging to a group. People need contacts with each other. The food distribution was done jointly together with the volunteers and deacons. Some of the food comes from The Shared Table Project. The joint efforts by the diaconal workers, volunteers and the customers created a new operating culture. At the same time, it makes it possible for equal working between different professionals. Everyone attending is precious and every meal is accompanied by a spiritual encounter in the form of devotions or via a short worship service.

As a result, there are a couple of perceptions. Firstly, the most important finding was that one of the deacons is still responsible for the food distribution. Secondly, the food distribution through the Shared Table, did not essentially change the Korso parish's processes of diaconal work. The changes have been minor ones occurring in the content of the work.

According to the research, diaconal work is always a process that reflects the operating environment and changes in a person's life. The most important observation is the method where the Korso parish's food distribution enables one person in need to become a helper. In conclusion, dining together increases the sense of community.

Keywords: food aid, disadvantaged, community, diaconal and volunteering

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT.....	3
1 JOHDANTO.....	5
2 SEURAKUNNAN RUOKA-APU JA YHTEINEN PÖYTÄ -HANKE	6
2.2 Yhteinen pöytä –hanke.....	7
2.3 Saksan Berliner Tafel –hanke	9
3 HUONO-OSAISUUS JA RUOKAJAKELU	10
3.1 Huono-osaisuus	13
4 SEURAKUNNAN DIAKONIAITYÖ	16
5 YHTEISÖLLISYYS, OSALLISUUS JA VAPAAEHTOISTYÖ SEURAKUNNASSA.....	19
5.1. Yhteisöllisyys.....	19
5.2. Osallisuus.....	21
5.3 Seurakunnan vapaaehtoistyö	22
6 TOIMINNAN KUVAUS	24
6.1 Vapaaehtoisena Korson seurakunnan Katulähetyksen yhteisöruokailussa	27
7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	29
8 AINEISTON KERUU JA ANALYYSIMENETELMÄT	30
8.1 Omat havainnot	32
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	33
9.1 Diakoniatyöntekijöiden odotukset Yhteinen pöytä –hankkeesta	34
9.2 Seurakunnan järjestämä yhteisöruokailu.....	36
9.3 Ruokailun järjestäminen ja ruokapäivän toteuttaminen	39
9.4 Muu taloudellinen apu diakoniatyössä.....	40
9.5 Yhteisöllisyys Korson seurakunnan diakoniatyössä	41
9.6 Kehitysehdotuksia Yhteinen pöytä –hankkeeseen	46
9.7 Yhteisöruokailun vaikutus diakoniatyöhön.....	47
9.8 Yhteisöllisyyden toteuttaminen diakoniatyössä	48
9.9 Kuntouttava työtoiminta	50
10 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	51
10.1 Laatu ja luotettavuus	51
11 POHDINTA	53
11.1 Jatkotutkimusaiheita	54
LÄHTEET.....	56
LIITE	62

1 JOHDANTO

Suomessa tapahtunut nopea yhteiskunnan muutos on haastanut kirkon diakoniatyötä ja diakoniatyöntekijöitä. Tilanne on saanut seurakuntien diakoniatyöntekijöitä kehittämään omaa työtään ja työmenetelmiä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, muuttaako Yhteinen pöytä –hankkeen kautta toteutuva yhteisöruokailu diakoniatyötä Korson seurakunnassa. Lisäksi opinnäytetyön tarkoitus on antaa seurakunnalle tietoa diakoniatyön yhteisöruokailun kehittymisestä Yhteinen pöytä -hankkeen alkaessa, ja sen mahdollista vaikutuksista diakoniatyöhön. Lisäksi työssä esitellään yhteisöruokailun toiminnankuvausta. Yhdessä syöminen on konkreettinen tapa auttaa ihmisiä tässä ajassa.

Nälkä ja ruokajonot ovat jääneet pysyviksi ilmiöiksi suomalaisessa yhteiskunnassa. 1990-luvun laman aikaan ruoka-apuun liittynyt keskustelu käsitteli sosiaalipoliittisia ongelmia. 2010-luvulla ruoka-apu on liitetty suomalaismediassa ennen kaikkea ruokahävikikeskusteluun. Ruoanjakaminen on ollut yksi perinteinen diakoniatyön muoto.

Vantaalla vuonna 2015 aloittanut Yhteinen pöytä -hanke on tarjoutunut yhteistyökumppaniksi Vantaan seurakunnille. Hanke tuo ruoka-avun toimintaan uuden näkökulman, koska se ei ole vain ruoan jakamista sitä tarvitseville. Hävikiruoka kerätään Vantaalla sijaitsevaan logistiikkakeskukseen ja sieltä se jaetaan uudella tavalla keskitetysti hankkeen yhteistyökumppaneille eri puolille Vantaata. Yhteinen pöytä -hankkeen avulla on tarkoitus luoda myös yhteisöjä ja yhteistä tekemistä. Tämä näkökulma tekee hankkeesta ainutlaatuisen. Hankkeen perustajat ovat Vantaan kaupunki, Vantaan seurakuntayhtymä sekä Diakonia-ammattikorkeakoulu. (Vantaan seurakunnat i. a, Yhteinen pöytä i. a.).

Tässä opinnäytetyössä keskitytään pohtimaan, muuttaako Yhteinen pöytä –hankkeen ruokatarvikkeiden toimittaminen Korson seurakunnan diakoniatyön yhteisöruokailua. Diakoniatyöhön kuuluu yhteiskunnallisen ja seurakuntatyön yhteensovittaminen. Yhteinen pöytä kutsuu vapaaehtoisia toimintaansa ja auttaa pohtimaan ihmisarvoisen elämän kriteerejä. Opinnäytetyömme on myös diakoniatyölle

ajankohtainen. Se on työelämälähtöinen antaessaan seurakunnalle tietoa hankkeen tarjoamasta mahdollisuudesta ruoanjakelussa, sekä sen yhdistämisestä ja vaikutuksesta muuhun diakoniatyöhön. Kiinnostuimme opintojemme työharjoituksissa miten eri seurakunnat järjestävät yhteisöruokailua ja halusimme tutkia asiaa tarkemmin. Keskityimme yhteen vantaalaiseen paikallisseurakuntaan, jossa alkoi yhteistyö Yhteinen pöytä -hankkeen kanssa.

Yhteinen pöytä -hanke on uusi tapa tehdä yhteisöllistä diakoniatyötä seurakunnissa. Yhteinen pöytä -hanke on uusi tapa tehdä diakoniatyötä seurakunnassa. Tutkimuksemme oli kaksiosainen, ensin haastattelimme diakonit. Tutkimusmenetelmänä meillä oli teemahaastattelu. Teimme haastattelun kahdelle diakoniatyöntekijälle erillisen teemahaastattelurungon pohjalta. Tutkimme muuttaako Yhteinen pöytä -hanke diakoniatyötä paikallisseurakunnassa, sekä miten yhteisöllisyys muodostuu yhteisöruokailussa. Näiden haastattelutulosten että oman havainnoinnin pohjalta teimme toiminnankuvauksen. Työmme teoreettinen viitekehys on diakoniatyön kehittyminen paikallisseurakunnassa yhteisöruokailun alettua. Tarkastelimme aihetta ruokajakelun, huono-osaisuuden, yhteisöllisyyden, diakonia- ja vapaaehtoistyön käsitteiden kautta.

2 SEURAKUNNAN RUOKA-APU JA YHTEINEN PÖYTÄ -HANKE

Suomessa on useita eri tahoja, jotka jakavat ruokaa ja elintarvikkeita. Suurin ruoka-avun antaja on evankelis-luterilainen kirkko. (Hiilamo, Pesola ja Tirri 2008, 115–116.) Muita ruoka-avun tarjoajia ovat mm. työttömien järjestöt, Pelastusarmeija, Mannerheiminlastensuojeluliitto.

Ruoka-apua on tarjolla useimmissa luterilaisen kirkon seurakunnissa. Se on osa diakoniatyötä. Kirkon tiedotuskeskuksen mukaan vuonna 2010 elintarvikkeita jaettiin seurakunnista yhteensä lähes 110 000 asiakkaalle pääsääntöisesti ruokakassien muodossa. Elintarvikeapua välitettiin lisäksi ruokapaketteina ja myös

seurakunnissa tehtyinä aterioina kaikkiaan 198 seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä. Seurakunnan ruoka-apu on pienellä rahalla tai ilmaiseksi tarjottuja valmiita aterioita, leipää ja muita elintarvikkeita. Seurakunnan ruokajakelu voi tapahtua myös jonkin yhteistyötahon esimerkiksi, paikallisen työttömien järjestön kanssa. Ruoanjaon ja ruokailun yhteyteen on rakennettu myös ohjelmaa, joka on usein lyhyt hartaushetki. Ruoka-avulla on yhteisöllinen vaikutus, koska monelle ruokakasin hakeminen voi olla se ainoa syy tavata muita ihmisiä. Elintarvikkeiden lisäksi ruoka-apu voi olla myös pieniä maksusitoumuksia paikalliseen ruokakappaan tai kuivaelintarvikkeita sisältäviä ruokapakettien ja joskus myös tuoreruoan jakamista. (Sakasti.fi; Kirkon tiedotuskeskus 2011b).

2.2 Yhteinen pöytä –hanke

Yhteinen pöytä -hanke on Vantaan kaupungin alueella tapahtuva vuonna 2015 alkanut ruoka-avun uudenlainen tapa toimia ja uusi toimintakonsepti. Siinä on ideana hävikkiruuan hyötykäyttö, joka yhdistetään asukaslähtöiseen ja yhteisölliseen kansalaistoimintaan. Yhteinen pöytä -hankkeesta ei tietäksemme ole tehty seurakuntatasolta tutkimusta Suomessa. Tausta Yhteinen pöytä -hankkeelle löytyy Saksassa, Berliinistä, jossa tämän tyyppistä toimintaa on ollut pidempään. (Berliner Tafel i. a.)

Yhteinen pöytä –hankkeen tavoitteena on yhdistää sekä hävikkiruuan hyötykäyttö että asukaslähtöinen ja yhteisöllinen kansalaistoiminta tavalla, jota Suomessa ei ole vielä tehty. Yhteinen pöytä-hankkeen verkostoon kuului touko-kuussa 2016 noin 30 ruokahävikin lahjoittajaa, joista noin 15 on kauppoja, neljä tukkua ja kolme elintarviketehdasta. Vastaanotettavan ruuan määrä vaihtelee päivittäin eikä kaikkia eriä tiedetä etukäteen. Viikossa Yhteinen pöytä - hankkeen kautta jaetaan kahdella autolla noin 15.000 kiloa hävikkiruokaa hyötykäyttöön hankkeen jakajille eli vastaanottaville tahoille. Vastaanottavia tahoja oli noin 35 eli niitä yksiköitä, joissa ruoka-apua jaetaan. Näitä ovat kaksikymmentä järjestöä, seitsemän luterilaista seurakuntaa, neljä kaupungin asukastilaa ja muutama muu kirkkokunta. (Yhteinen pöytä i. a.).

Toiminta tavoittaa viikoittain muutama tuhat vantaalaista. Hävikkiruuan hyödyntäminen tarkoittaa erilaisia tapoja käyttää mm. ruokakauppojen, laitosten, elintarviketeollisuuden ja koulujen ylijäämäruokaa ja elintarvikkeita, joissa on tuotteen parasta ennen tai viimeinen käyttöpäivä lähellä. Suomessa koko ravitsemusalan hävikin osuus on noin 10–15 % ja hävikin määrä on noin 335–460 miljoonaa kiloa vuodessa. (MTT i. a). Vaikka suurin ruokahävikki tulee kotitalouksista, osa ruokahävikkiä kuitenkin tulee suoraan kaupoista. (Yhteinen pöytä i. a.).

Yhteinen pöytä -hankkeella on keväällä 2016 Vantaan Koivukylään perustettu logistiikkavarasto. Sinne varastoidaan hankkeessa mukana olevien tahojen hävikkiruoka odottamaan jakoa eteenpäin. Lisäksi hankkeen tavoitteena on rakentaa yhteisöllistä toimintaa, vahvistaa alueen asukkaiden hyvinvointia ja voimaantumista. Yhteinen pöytä -hanke ei itse toimi ruoan jakajana. Se tarjoaa kylmätiloja ja ruuan kuljetusta jakajille sekä hävikkiruokaterminaalin Koivukylässä. Ruokaa ei logistiikkavarastolta jaeta yksittäisille henkilöille. Ruoan jakamisesta omissa pisteissään vastaavat hankkeen yhteistyökumppanit, joita ovat seurakunnat, yhdistykset, nuorisotilat ja asukastilat eri puolilla Vantaata. Yhteinen pöytä -hankkeella on monta yhteistyötahoa. Näitä ovat ruoan luovuttajat, antajat ja jakajat, vapaaehtoistyöntekijät, organisaatioiden työntekijät, tiedotus, opiskelijat, muut yhteistyötahot ja rahoittajat. Yhteisen pöydän ruoka on tarkoitettu ensisijaisesti vähävaraisille vantaalaisille. (Yhteinen pöytä i. a.).

Hankkeen toiminta alkoi, kun sille myönnettiin toimintaan määrärahoja Vantaan yhteiseltä kirkkoneuvostolta. (Valomerkki i. a.) Lisäksi Vantaan kaupunki vastaa ruuan kuljetus- ja varastointikuluista sekä palkkakuluista. Hankkeella on lisäksi yhteistyökumppaneita, jotka joko rahalahjoituksin tai materiaali- tai tila-avustuksin osallistuvat hankkeeseen.

Yhteinen pöytä -hankkeen kantavana ajatuksena on ruoanjakelun lisäksi se, miten voitaisiin vähentää ihmisten kokemaa yksinäisyyttä ja parantaa yksilön omaa toimintakykyä. Tähän on vastattu yhteistyötahojen järjestämällä yhteisöruokailuilla, joissa Yhteisen pöydän ruokaa ja esimerkiksi koulujen ylijäämäruokaa jaetaan. Yhdessä syöminen ja ruoan tekeminen yhdistää ja auttaa ihmisiä kohtaamaan toisiaan helpommin, ja samalla saadaan syödä yhdessä. Yhteinen pöytä-

toiminta ja ruoanjakaminen perustuvat pääsääntöisesti vapaaehtoisten ja työllistettyjen tekemään työhön. Hankkeella on vain muutama palkattu työntekijä. Yhteinen pöytä -hankkeessa panostetaan yhdessä tekemiseen ja se kannustaa monipuoliseen kansalaistoimintaan. Tämän kehittämiseksi Yhteisen pöydän kansalaistoiminnan ohjelma on tekeillä yhteistyössä hankkeeseen osallistujien kanssa. Tammikuussa 2016 Yhteinen pöytä -hankkeessa aloitettiin ensimmäinen yhteisörakentajakurssi. Tavoitteena on jatkaa koulutus- ja kurssitoimintaa myös jatkossa. Toiminta koostuu mm. vapaaehtoistyön kehittämisestä, tuesta työllisyyspolkujen kehittämisestä ruokavarastolla ja ruoan kuljettamisesta. (Yhteinen pöytä i. a.). Berliner Tafel korostaa ruoanjakamisen rinnalla ihmisarvoa ja yhteisöllisyyden tärkeyttä. (Berliner Tafel i.a.). Nämä ovat tavoitteita myös Yhteinen pöytä -hankkeessa. Verkosto ei jakele ruokakasseja vaan ajatuksena on ihmisten kohtaaminen ruokailussa ja yhteyden muodostuminen ja yksinäisyyden vähentäminen (Yhteinen pöytä i. a.).

2.3 Saksan Berliner Tafel –hanke

Yhteinen pöytä -hankkeen esikuvana toimii vastaavaa toimintaa järjestävä saksalainen vuonna 1993 perustettu Berliner Tafel -yhdistys. Idea toimintaan syntyi yksittäisten henkilöiden huolesta, miten paljon hyvää ja käyttökelpoista ruokaa menee roskiin. Aluksi naisryhmä lähti kiertämään alueen kauppoja ja esitti toiveen kauppiaille, etteivät ne heittäisi ruokaa pois. Berliner Tafel on luonut mallin, jossa kauppojen ylijäämäruokaa saadaan lahjoituksina jaettavaksi eteenpäin. Järjestön kuljetuskalusto on saatu sponsorituella.

Berliner Tafel -konsepti korostaa ruokajakelun tärkeyttä vähävaraisille. Toinen yhtä tärkeä näkökulma hankkeessa korostaa erityisesti ihmisarvoa ja tuo esiin yhteisöllisyyttä ja sen tärkeyttä merkitystä yksilöille. Berliner Tafelin työ on ollut menestyksellistä, hyödyllistä ja sen avulla on voitu tehdä yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa. Ruoanjaossa ruokaa hakeva ihminen kohdataan yksilönä. Hänen ei tarvitse jonottaa ns. ruokajonossa saadakseen ruokaa, vaan ruoanjakoon ja tapaan jakaa sitä on kiinnitetty erityistä huomiota. Ruoasta peritään pieni hinta, yksi euro. Tämä summa tukee ruokaa hakevan henkilön omanarvontuntoa ja sitä, että

hän on tehnyt jotain ruokansa eteen. Lisäksi Berliner Tafel on tehnyt tiedotus- ja asennekasvatusta kaupungin ruokakaupoissa. Nykyisin yli 600 kauppa on mukana tässä hankkeessa. Asennekasvatusta on myös se, että Berliinin alueen kaupat ovat oppineet tilaamaan tavaraa säästeliäämmin, jolloin ylijäämäruokaa ei jää enää niin paljon. Berliinissä ruoanjakelu on organisoitu yli 300 toimipisteessä, ja mukana on myös useita Saksan kirkon paikallisseurakuntia. Ruokajakelu näin laajalti on mahdollista, sillä vapaaehtoisia tekijöitä on mukana Berliner Tafel -järjestössä noin 1300 henkilöä. Berliner Tafel -hankkeen kautta jaetaan joka kuukausi 660 tonnia ruokatarvikkeita yli 125 000 ihmiselle. (Berliner Tafel, Valomerkki i. a.)

3 HUONO-OSAISUUS JA RUOKAJAKELU

Opinnäytetyön taustoittamiseksi selvitettiin, miten tämän päivän Suomessa on järjestetty yleisesti ja seurakunnissa ruokajakelua, ja miten huono-osaisuus näyttäytyy arjessa. Useissa köyhyyttä ja huono-osaisuutta kuvaavissa tutkimuksissa todetaan, että osa ihmisistä on joutunut yhteiskunnan ulkopuolelle, eikä resursseja ole kohdennettu samalla tavalla kaikkialla. Monissa tutkimuksissa todettiin, että ruoka-avun perusjoukon määrittäminen on hankalaa. Ruoka-apua saavien ihmisten hyvinvointi on alhaisemmalla tasolla kuin väestön hyvinvointi.

Diakoniatyön vaikutusmahdollisuuksia selvittävä Viimeisellä luukulla -tutkimus tehtiin yhteistyössä kirkkohallituksen ja Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kanssa. Tutkimuksen tekivät TM, YTK Elina Juntunen ja TM Henrietta Grönlund. Lisäksi tutkimuksella oli laaja ohjausryhmä. (Juntunen, Grönlund & Hiilamo 2006, 7). Tarkoitus oli tutkia diakoniatyön ongelmakohtia ja saada diakoniatyölle yhteiskunnallista vaikutusmahdollisuutta. Tutkimus tuotti tietoa siitä, miten yksittäisen ihmisen kohdalla viranomaiset soveltavat viimesijaisen toimeentulon lakeja. Samalla tutkimuksessa todettiin, että viranomaisen harkintavalta on suuri yksittäisen ihmisen kohdalla, ja tällaisella vallalla voi olla yksilölle dramaattisia

seurauksia. Kyse on siitä, miten oikeudenmukaiseksi asiakas kohtelunsa kokee. Diakoniatyössä on myös käytäntöjä, jotka eivät ole viranomaisten tai lakien mukaisia. Yhteiskunnallisella tasolla päätöksiä ja käytäntöjä ei tunneta eikä niistä ole tietoa. Tutkimustyön tulokset voivat antaa yhteiskunnalle tietoa viimesijaisesta toiminnasta. Tiedolla voisi kehittää järjestelmän epäkohtia. (Juntunen ym. 2006, 67.)

Kunnissa, joissa oli paljon taloudellista huono-osaisuutta panostettiin diakoniatyöhön enemmän. Henrietta Grönlundin ja Heikki Hiilamon 2006 tutkimuksen tuloksissa todettiin, että mitä enemmän kunnissa oli työttömiä, vanhuksia ja toimeentulotukea saavia, sitä enemmän seurakunnissa korostui diakoniatyö. Myös kunnan alhaiset verotulot vaikuttivat diakoniatyön kasvuun. Kunnassa huono-osaisuutta edustavat tekijät eivät selittyneet alhaisilla diakoniatyöhön suunnatuilla varoilla. Tulosten mukaan sitä enemmän diakoniatyöhön panostettiin mitä enemmän kunnassa oli huono-osaisuutta. Kunnissa ilmenevä sosiaalinen huono-osaisuus sen sijaan ei ollut yhteydessä diakoniatyöhön panostamiseen. (Grönlund & Hiilamo 2006, 21–24.) Johtopäätöksissä todettiin, että seurakunnat ovat panostaneet erityisesti diakoniatyöhön kunnissa, joissa on eniten taloudellista huono-osaisuutta. Myös hiippakuntatasolla erot olivat suuret. Kaikkialla diakoniatyöhön ei ole panostettu samalla tavalla, eikä resursseja ole samalla tavalla kaikkialla. Tutkimuksen mukaan voi olla, etteivät kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat hakeudu diakonia-avun saajiksi. Sosiaaliset ongelmat kunnassa eivät näy diakoniatyön kohdentamisessa. (Grönlund & Hiilamo 2006, 27–28.)

Saija Turunen, Maria Ohisalo, Vlada Petrovskaja ja Anna-Kaisa Tukiala (2012) ovat tutkineet pääkaupunkiseudun ruoanjakoa kaksivaiheisella tutkimuksella. Ennen kuin tämä Soccan, eli pääkaupunkiseudun sosiaalialan tutkimuskeskuksen, tutkimusta systemaattisesti kerättyä tilastoaineistoa ei ollut saatavilla. Tutkimuksessa selvitettiin ruokajonoissa käyvien ihmisten hyvinvointia ja terveyttä, asenteita, palvelujen ja tulonsiirtoja ja yleensä kokemuksia ruokajonoista. Toisessa osassa haastateltiin Vantaan ruoanjakelupaikassa käyviä lapsiperheitä. Tulokset ovat heti sovellettavissa huono-osaisuutta vähentävässä yhteiskuntapolitiikassa. (Turunen ym. 2012, 1.)

Huomioitavaa oli, että jatkuvan ruoka-avun vakiintumista selittävät tutkimuksen mukaan monet tekijät. Toisaalta ruokaa on jatkuvasti jaettavaksi, ruoan keräyksestä on tullut kolmannen sektorin avustustyötä ja elintarvikeyritykset ovat heränneet yhteiskuntavastuuseen. Lisäksi sillä saadaan jätekuljetuksista säästöjä. Toisaalta avun tarve ei ole vähentynyt. Tulot eivät ole yhtä suuria kuin menot, velkaantuminen, elämänhallinnan ongelmat ja se, että on mahdollisesti tullut sosiaalisesti hyväksytyimmäksi hakea ruokajonoista ruokaa. (Turunen ym. 2012, 2.)

Turusen ym. lapsiperheitä koskeva tutkimuksen johtopäätöksessä todettiin, että äidit kokivat elävänsä tavallista lapsiperheen arkea. Rahanpuute pakotti tasapainotteluun ja ratkaisukeinona oli ilmaisruoan hakeminen. Voimavaroiksi mainittiin sosiaaliset suhteet ja läheiset ihmiset. Tavoitteena oli tarjota lapsille parempi tulevaisuus, ja hankala elämänvaihe nähtiin väliaikaisena. (Turunen ym. 2012, 39.) Aineiston keruussa saatu suullinen palaute oli osoittanut, että ihmiset tarvitsevat kuulluksi tulemistä. Ruoanjaossa sosiaalisella kanssakäymisellä oli myös merkitystä. Tutkimus nosti esiin sen kysymyksen, millaisella uudistuksilla pystyttäisiin takaamaan kaikille kansalaisille yhtäläiset oikeudet välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon? (Turunen ym. 2012, 41–42.)

Diakoniatyö nostaa esiin yhteiskunnassa olevia epäkohtia. Maria Ohisalo ja Juho Saari 2014 tutkimuksessa ”Kuka seisoo leipäjonossa? Ruoka-apu 2010-luvun Suomessa” selvittivät ensimmäistä kertaa laajasti eri puolilla Suomea ruokaavussa käyvien ihmisten taustoja ja heidän hyvinvointiaan. He tekivät tutkimuksen KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiölle suomalaisista leipäjonoista. Se on selvitys 3 500 ihmisen tuntemuksista, ajatuksista, häpeästä, luottamuksesta viranomaisiin ja omasta selviytymisestä yhteiskunnassa. Siinä tuodaan esille, miten ihmiset kokevat avun saamisen, ja miten he ovat päätyneet hakemaan ruoka-apua. Tutkimus nostaa esille yhteiskunnallista keskustelua, miten ruoka-avussa käyviä ihmisiä voisi auttaa paremmin (Ohisalo & Saari 2014, 9–10.)

3.1 Huono-osaisuus

Ruoka-avun hakeminen ei kohdistu vain johonkin väestöryhmiin. Viikoittain hakevrat apua eri-ikäiset, erilaisessa työmarkkina-asemassa olevat, erilaisen koulutuksen saaneet, eri asumismuodoissa asuvat sekä suomalaiset että ulkomailta maahan tulleet ihmiset. (Kainulainen 2014, 65.) Verrattaessa ruoka-apua Euroopan maiden ja Suomen kesken, suomalaiseen ruoka-apuun voi pääsääntöisesti mennä lähes kuka tahansa meistä. Euroopassa ruoka-apu on enemmän tarveharkintaista ja Suomessa itse asiassa anteliaampi. Kukin toimija omalla tahollaan määrittää kriteerit ruoansaannille (Ohisalo 2014, 25.). Lähtökohtana pitää yhteiskunnallisesti olla heikossa asemassa olevien auttaminen (Ohisalo & Saari 2014, 16).

Julkinen vastuu ihmisten hyvinvoinnista kuuluu hyvinvointivaltion universaaliuden ideaan, jossa jokainen avuntarvitsija on oikeutettu apuun, kun hän täyttää sovitut kriteerit. Ruoka-aputoimintaa ei säädellä toisin kuin sosiaaliturvaa. Elintarvikesäädöksiensä lisäksi mitkään lait tai asetukset eivät määrittele, kenelle ruokaa jaetaan ja missä sitä on jaossa. Ruoka-avun ristiriita on siinä, että se on apua jossain joillekin ihmisille, ei kaikille sitä tarvitseville kaikkialla, kuten julkisen perusturvan ja peruspalveluiden tulisi olla. (Ohisalo & Määttä 2014, 56.)

Ruoka-avun perusjoukon määrittelemineen on hankalaa, sillä ei ole olemassa yhtä kattavaa listaa kaikista ruoka-apua Suomessa jakavista toimijoista. Kuitenkin ne sijoittautuvat suurimpiin kaupunkeihin. (Ohisalo 2014, 19.) Suomalaisessa ruoka-avussa on monenlaisia kävijöitä. Joukosta piirtyy yksi kuva suomalaisesta huono-osaisuudesta julkisen tulonsiirto- ja palvelujärjestelmän katvealueilla. Ruoka-avussa kävijät eroavat ikänsä perusteella selkeästi muusta väestöstä.

Tutkimus kertoo, että suomalaisessa ruoka-avussa käyvät ovat pääasiassa keski-ikäisiä. Lähes 70 % vastaajista on yli 46-vuotiaita. Eläkeläisiä oli 38 %, työttömiä tai lomautettuja oli 38 %. Heistä 79 % asui useimmiten vuokralla ja muuhun väestöön verrattuna useammin yhden aikuisen kotitalouksissa. Ruoka-apua saavat ovat harvemmin korkeakoulutettuja. Kyselyyn vastanneista oli 83 % suoma-

laisia ja 13 % jonkin muun maan kansalaisia. Ruoka-avussa käy hieman enemmän naisia. (52 %) (Ohisalo 2014, 30–36.) Noin kolmannes kaikista ruoka-avussa käyvistä kokee ruoan hakemisen häpeällisenä. Vanhemmat avunsaajat kokevat ruoanhakemisen nöyryyttävämmäksi kuin nuoremmat. Naisille ja maahanmuuttajille asiakkuus on hieman nöyryyttävämpää kuin miehille ja Suomen kansalaisille. (Ohisalo, Saari & Saukko 2014, 86–88.)

Köyhyys tai tulojen riittämättömyys menoihin ajaa ihmiset keskeisimmin ruoka-avun piiriin (Kainulainen 2014, 68). Ruoka-apua saavien ihmisten hyvinvointi on selvästi alhaisemmalla tasolla kuin muun väestön hyvinvointi. Ero näkyy kaikilla tutkituilla hyvinvoinnin osa-alueilla, mutta erityisen selvästi se näkyy taloudellisessa tilanteessa. (Ohisalo & Määttä 2014, 42–46.) Ruoka-avussa käyvät elävät pääasiassa perusturvan varassa ja saavat jotain sosiaaliturvaetuutta: suurin etuus on asumistuki (67 %), jonka jälkeen tulevat sekä toimeentulotuki (47 %) että työmarkkinatuki tai työttömyysturvan peruspäiväraha (42 %) ja työkyvyttömyyseläke (23 %). Tuet eivät kuitenkaan riitä kattamaan esimerkiksi korkeita asumisen menoja: Joka neljännelle ruokaa hakevalle jää kuussa korkeintaan 100 euroa käytettäväksi pakollisten menojen jälkeen ja joka viidennelle ei jää mitään. Vain joka kymmenes leipäjonossa käyvä ei saa lainkaan sosiaaliturvaetuuksia. Nämä ruoka-avun saajat ovat usein pienituloisia työssäkäyviä, joiden talous on vedetty tiukalle. Ruoka-avussa näkyy myös sosiaaliturvan alikäyttö. Monet tuet jäävät helposti hakematta hakemisen vaikeuden takia tai siksi, että hakijan toimintakyky on heikentynyt. Tukia ei haeta tai saada, vaikka niihin olisi oikeutettu. (Ohisalo & Määttä 2014, 42–52.)

Työssäkäyvätkin voivat tarvita ruoka-apua. Voidaankin puhua workingpoor-ilmiöstä. Se tarkoittaa matalapalkkaista työtä, jossa toimeentulo hädin tuskin riittää elämiseen. Henkilö ei myöskään saa sosiaaliturvaetuuksia, kun tulot ylittävät sallitun rajan. (Ohisalo & Määttä 2014, 51). Ruoka-apua voi pitää monen heikoimassa asemassa olevan ihmisen selviytymisstrategiana. Se auttaa arjessa selviytymistä ja mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen, mutta ei toisaalta pakota siihen. Hyväntekeväisyyteen perustuvaa ruoka-apua voi pitää poiskäännytettyjen päätepesäkinä, niin sanottuna viimeisenä luukkuna (Ohisalo & Määttä 2014, 41–

42.) Ruoka-avussa nähdään toisaalta myös siirtymiä, kun ruokaa aiemmin hakee-
neet päätyvät usein itse auttajiksi ja ruoanjakajiksi (Ohisalo 2014, 29).

Tutkimuksen tuloksena saatiin paljon tietoa siitä miksi ihmiset tarvitsevat ruoka-
apua ja millaiset ihmiset apua hakevat. Leipäjonot ovat yksi suomalaisen huono-
osaisuuden ilmentäjistä. Yksi tutkijoiden päätelmä on, että pitäisi saada aikaan
enemmän julkista keskustelua huono-osaisuudesta. Syitä mennä ruokajonoon on
monia: nälkä, korkea asumiskustannukset, heikko terveys, elämän hallinnan on-
gelmat, sosiaaliturvan matala taso, heikko työmarkkina-asema, heikot tietovarant-
not. Katseet kääntyvät valtion ja kuntien päättäjien puoleen, sillä palvelut tulisi
järjestää niin, että ruoka-avun käyviä autettaisiin pois ruoka-avun varasta.
Huono-osaisuuden syyt ovat syvällä ja niihin ei auta vain ruokakassin jakaminen.
(Ohisalo & Määttä 2014, 109–111.)

Elina Juntusen, Henrietta Grönlundin ja Heikki Hiilamon 2006 Viimeisellä luukulla
-tutkimus puhuu diakoniatyön asiakkaiden asemasta ja siitä ovatko he jo joutu-
neet julkisen turvaverkon ulkopuolelle. Maria Ohisalon ja Juho Saaren tutkimuk-
sessa 2014 Kuka seisoo leipäjonoissa tuo tietoa ensimmäistä kertaa kyselytutki-
muksen tuloksena eri puolilta Suomea olevista ruokajakelupaikoista ja niissä käy-
vistä ihmisistä. Tutkimuksissa oli yhtäläisyyksiä. Kumpikin tutkimus puhuu yhteis-
kunnallisista ongelmista. Suomi on hyvinvointivaltio, jossa osa väestöstä voi pa-
remmin kuin koskaan, kun taas osalle jokapäiväisen elämän eläminen tuottaa
ongelmia. Köyhyys, heikko taloudellinen tilanne ja työttömyys ajavat ihmisiä ha-
kemaan apua. Yhteiskunnan velvollisuus on jo perustuslain mukaan huolehtia
kansalaisistaan, mutta tämä ei toteudu. (Ohisalo & Saari 2014, 172–175).

Viimeisellä luukulla - tutkimus tulee johtopäätökseen, että osa diakoniatyön asi-
akkaista ovat joutuneet julkisen turvaverkon ulkopuolelle. Ainakin alueellinen
huono-osaisuus tuntui tarkoittavan myös suurempaa tuen tarvetta eri toimijoilta.
(Juntunen, Grönlund & Hiilamo 2006, 172–175). Juho Saari määrittelee tutkimuk-
sessaan ”Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla” 2015
huono-osaisuuden eriarvoisuudeksi ja köyhyydeksi. Se on sosiaalinen tosiasia,
jossa elintaso muodostuu erilaisten tukien ja erityispalveluiden kautta. Keväällä
2015 arvioitiin 230 000 suomalaisen elävän viimesijaisen sosiaaliturvan varassa.

(Saari 2015, 14–15.) Huono-osaisuuden ydin on Saaren mukaan pitkäaikaisasunnottomissa, koska hänen mukaansa asunnottomuus on sekä kodittomuutta että siitä seuraavaa juurettomuutta. Suomessa asunnottomuudella tarkoitetaan myös eri tavoin tuettua asumista. Pitkäaikaisasunnottomalla jaksoa on ympäristöministeriön määritelmän mukaan kestänyt yli vuoden, tai asunnottomuutta on ollut toistuvasti kolmen vuoden aikana. Huono-osaisia tutkittaessa on hakeuduttava paikkoihin, joista he hakevat palvelunsa. Leipäjonoista kiinnostuvan tutkimuksen tekijä menee leipäjonoihin haastattelemaan siellä käyviä. On kuitenkin tärkeää huomioida erilaiset syyt joiden vuoksi ajaututaan heikko-osaisimmaksi. (Saari 2015, 22–25.)

4 SEURAKUNNAN DIAKONIA TYÖ

Diakonia työ on kirkkolakiin perustuvaa toimintaa (Kirkkolaki 4 § 1). Kirkkojärjestyksen mukaan jokaisessa seurakunnassa tulee olla vähintään yksi diakonian virka, mutta diakonia kuuluu myös kaikille seurakuntalaisille. (Kirkkojärjestys 6:9.) Diakonia voidaan määritellä hyviksi teoiksi apua tarvitseville ja niille hätää kärsiville, joita ei muilla tavoin auteta (Kirkkojärjestys 4:3). Jumalan kuvana kaikkien ihmisarvo on ehdotonta. Sitä ei voi menettää eikä ansaita. Diakonian arvoja ovat kristillisen ihmiskäsityksen lisäksi luottamuksellisuus ja sosiaalinen yhdenmukaisuus. Asiakastyön lisäksi diakonia työ on ohjaamista ja vaikuttamistoimintaa. (Diakonian viranhaltijan ydinosaminen i. a.) Seurakuntien työtä ohjaavat sekä kirkkolaki, kirkkojärjestys ja kirkon vaalijärjestys. Kirkon perustehtävä on kirkkolain mukaan julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja. Sen tehtävänä on levittää kristillistä sanomaa ja toteuttaa lähimmäisenrakkautta (Kirkkolaki luku 1, pykälä 2. i. a.)

Kristinuskoon kuuluvan palvelu lähtee uskosta, joka vaikuttaa ihmisen elämässä. Usko synnyttää rakkautta, ja sitä kautta hyviä tekoja. Diakonia eli palvelu on aina ollut osa kristillistä kirkkoa. Varhaiskirkon ajoista asti hädässä olevista on pidetty huolta. Jokaisessa seurakunnassa on kirkkojärjestyksen mukaan oltava diakonin

virka (Kirkkojärjestys 6:1 i. a.). Diakoniatyössä ei hädässä olevalta kysytä uskoa tai kuuluuko hän seurakuntaan. Diakoniatyö on aina myös yhteiskunnallista vaikuttamista, hädässä olevien tarpeet tehdään kuuluviksi. Talouden taantuma vaikuttaa arjessa selviytymiseen ja ruoka-avun tarvitsijoiden määrään.

Yhteiskunnallisen tilanteen kiristyminen vaikuttaa myös diakoniatyöhön, ja pakottaa sen arvioimaan toimintaansa uudessa tilanteessa. Mikä on seurakunnan palvelutehtävää, ja mikä yhteiskunnallisen tilanteen aiheuttamia tilapäisiä tehtäviä? Erilaisilla uusilla toimintamuodoilla pyritään korjaamaan tilannetta. Diakoneilla on apuna vapaaehtoiset, ja heitä tarvitaan koko ajan enemmän (Hiilamo ym. 2014, 72–75.) Seurakuntadiakoniaa on Suomessa ollut Kuopion hiippakunnan diakoniasäännön hyväksymisen jälkeen vuodesta 1893.

Vaikka kirkkojärjestyksen 4 luvun kolmannessa pykälässä ei yhteiskunnallisen työn näkökulmaa olekaan, suosittaa kirkkohallitus diakoniatyön johtomallissa sen huomioimista. Harjoittaessaan diakoniaa seurakunta ja sen yksittäiset jäsenet pyrkivät mm. tunnistamaan ja lieventämään hätää sekä edistävät tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. Heidän tulee vaikuttaa asenteisiin jotta kaikkia pyrkisivät edistämään yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta sekä kantamaan vastuuta myös kaukaisista lähimmäisistä. (Veikkola, 2003, 9, 17.) Laman aikana kuljettiin työttömien ja muiden laman uhrien rinnalla. 1990-luvun lama muutti seurakuntadiakonian työtapoja. Työtavat yhteiskunnallistuivat. Diakoniaorganisaatio on poikkeuksellisen voimakas Suomen luterilaisessa kirkossa, koska sillä on vahva seurakuntadiakonia, ja yhteistyötä tehdään eri säätiöiden ja järjestöjen kanssa. (Veikkola 2003, 17–20.)

Suomalaisen kulttuurin solidaarinen heikompiosaisten auttaminen on murtumassa, ja yhteiskuntaluokkien eriarvoistuminen kasvaa. Diakoniatyö on haastettu arvodialogiin, jossa uudistuva diakoniatyö haastetaan vuorovaikutukseen paitsi huono-osaisten myös yhteiskunnan kanssa. (Melin 2012, 77–79.) Muuttuvassa tilanteessa työyhteisö tarvitsee pysyviä rakenteita, jotka tukevat muutosta. Toiminnan reunaehtona on kestävä talous ja jatkuvuuden takeena verotulot. Hiippakunnalliset tuet ja Kirkon diakoniarahaston sekä Yhteisvastuukeräyksen kotimaan osuudet mahdollistavat osaltaan diakoniatyön toteutumista. Myös erilaiset

projektit ja yhteistyö kuntien ja valtion kanssa sekä kansalaisyhteistyö ovat osa diakoniatyötä. (Gothóni 2012, 219–220.)

Diakoniatyöntekijöiden eettisten ohjeiden mukaan, työssä on tärkeää eettinen harkinta. Diakoniatyöntekijä pohtii ammatillisesti eteen tulevia tilanteita ja kohtauksia ihmisten kanssa. Hän pohtii yhdessä asiakkaansa kanssa ratkaisuvaihtoehtoja, ja kantaa vastuuta ratkaisuistaan ja eettisistä valinnoistaan. Diakoniatyössä ihmisarvo ei perustu ihmisen menestymiseen tai onnistumiseen. Ihmisarvo on pysyvä ja ehdoton. Diakoniatyössä toimitaan yhteistyössä, tasavertaisina ja luottamuksellisesti. Diakoniatyötä tehdään tarvitsevan ihmisen ehdoilla. Diakoniatyöntekijän tulee seurata yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia ja tapahtumia. Muutokset haastavat kehittämään työmenetelmiä niin, että ne soveltuvat muuttuviin olosuhteisiin sopiviksi. (Diakoniatyöntekijöiden liitto i. a.)

Raili Gothónin ja Eila Jantusen (2010, 12–14) mukaan diakoniatyöntekijällä oleva kaksoiskelpoisuus on voimavara. (Gothóni & Jantunen 2010, 12–14.) Diakoninen sosiaalialityö rakentuu heidän mukaansa sosiaaliryöön käsitteiden pohjalle. Siinä korostuvat vierellä kulkeminen ja kokonaisvaltainen ihmisen kohtaaminen. Työ edellyttää tekijältään taloudellisen auttamisen osaamista. Asiakkaan elämän tilanne kartoitetaan, ja yhteistyö sekä kunnan että järjestöjen kanssa koetaan välttämättömänä. Verkostotyötä tai vaikuttamistyötä ei voida ohittaa. Vaikuttaminen kohdistuu sekä yhteiskunnan rakenteisiin että yhteisöllisyyden tukemiseen. Diakonisen sosiaalialan työn ehtoina korostui se, että seurakuntalaisella oli oma valinta, ja itsemääräämisoikeus. Ihmisen hätä oli diakoniatyölle ehto auttamiselle. Työtä tehdään huomioiden ihmisen koko persoona, ja tavoitteena on ihmisen identiteetin eheytyminen. Tämä määrittyy yksilön oman kokemuksen kautta. Huomioitiin, että tämä näkyi siinä, että asiakas koki tulleen kuulluksi ja että hän koki kuuluvansa turvalliseen yhteisöön. Työn tavoitteena on myös lisätä asiakkaiden sosiaalisia kontakteja, elämän tyytyväisyyttä ja jaksamista.

Diakonisen sosiaalialan työn tavoitteena tulee olla oikeudenmukaisemman yhteiskunnan rakentumiseen vaikuttaminen ja yksilön tukemisen lisäksi hyvä tukiverkoston hyödyntäminen. Diakonisessa sosiaalialan työssä huomioidaan jo-

kaisen ihmisen henkisyys, hengellisyys ja usko niin voimavaroina kuin toivoa lisäävänä ja yhteisöllisyyteen kutsuvana, mutta myös tukea tarvitsevana. (Góthoni & Jantunen 2010,53–56;60) Seurakuntalaisten osallistumista diakoniatyöhön kutsutaan yleiseksi diakoniaksi, tai diakoniatoiminnaksi. Diakoniatyöntekijöiden työ on karitatiivista työtä, joka merkitsee hädässä olevan ihmisen auttamista, heti ja yksilöllisesti. (Gothóni & Jantunen 2010, 58–59.) Kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen kuuluvat ihmisen fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja hengellinen ulottuvuus. Diakoniatyöntekijät työskentelevät eri toimintajärjestelmien rajapinnoilla, jolloin asiakkaiden tarpeiden muuttuminen myös muokkaa koko ajan heidän työnsä. (Gothóni & Jantunen 2010,97–98.) Tutkimuksessa Diakoniatyöntekijöiden viitekehysten kuvauksissa keskeisiä käsitteitä olivat ihminen, lähiympäristö ja sosiaalipalvelujärjestelmä. Ihmisen kohtaamisessa korostuivat kokonaistilanteen kartoitus ja siihen liittyvä toimenpiteiden arviointi. Yhteisöllisyys korostui lähiyhteisön merkityksen painottumisena. Ihmisen elämäntilanteen tarkastelu suhteessa yhteiskunnallisiin muutoksiin ja yhteiskuntapolitiikkaan vaikuttavat kaikkien ihmisten elämään Diakonityössä huomio kiinnittyy lähiyhteisön ympäristöön. (Gothóni & Jantunen 2010, 104–105.)

5 YHTEISÖLLISYYS, OSALLISUUS JA VAPAAEHTOISTYÖ SEURAKUNNASSA

5.1. Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyttä voi määritellä niin, että se on sujuvaa ihmisten välistä yhteistyötä, yhdessä tekemistä ja toimimista, jonka tuloksena syntyy jotain uutta. Tärkeää on, että yhteisöllisyys on vuorovaikutusta puolin ja toisin, yhdessä olemista ja tekemistä, henkilökohtaisesti merkittäviä suhteita, luottamusta ja yhteenkuuluvuutta. Hyvin toimivaan yhteisöön pääsee ulkopuolinenkin mukaan sujuvasti. Esimerkkinä suomalaisesta yhteisöllisyydestä on mm. talkootyö, joka on ollut vanha ja vahva tapa tehdä yhteistyötä. (Stakes 2000 i. a.)

Sakari Möttönen pohtii artikkelissaan ”Yhteisöllisyyttä rakentava sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka paikallistasolla” (2010) miten Suomen valtion ohjaama hyvinvointipolitiikka on siirtänyt tehtäviä ja vastuita paikallistasolle. Tarkoituksena on ollut hierarkkisuuden poistaminen toiminnan tehokkuutta, ja kansalaisten oikeuksia lisäämällä. Päätösvallan siirtäminen kunnille ei ole ollut ongelmantonta, vaan siitä on seurannut se, että kuntalaisten palvelujen saatavuus on riippunut missä kunnassa ollaan. Möttönen tarkoittaa yhteisöllisyydellä jotain aikaan ja paikkaan kiinnittyvää käsitettä. Yhteisöllisyys syntyy luottamuksellisessa vuorovaikutuksessa ihmisten välille. Vuorovaikutuksessa muodostuu yhteisöllisyyden toinen taso, jolla tarkoitetaan toimijoiden ja yhteisöjen muodostamaa yhteisöverkkoa. (Möttönen 2010, 205–210.)

Ihanteena olisi verkostoon kuuluvien lojaalisuus ja solidaarisuus toisilleen, koska yhteinen intressi pitää näitä verkostoja yllä. Vuorovaikutussuhteiden luominen ja kyky toimia yhteistyössä hyödyttävät kaikkia. Verkostokäsite kuvaa yhteistyötä ja yhteisesti noudatettavia sääntöä. Voidaan puhua myös kumppanuudesta. Hyvinvointisektorilla verkostomaisesta yhteistyöstä esimerkki on Sosiaali- ja terveysministeriön KASTE-ohjelma, joka korostaa eri tekijöiden yhteistyötä. (Möttönen 2010, 214–216.) Paikallinen yhteisöllisyys on parhaimmillaan yhteisöä rakentavaa, kun yhteinen tavoite on selvillä. Möttönen tarkastelee asiaa kuntanäkökulmasta. Hänen mielestään yhteisöllisyys kiinnittyy paikalliseen kuntapolitiikkaan ja kunnan strategioihin. Monesti ajatellaan, että se syntyykö yhteisöllisyyttä, on yksilön omalla vastuulla. Möttösen mukaan kuitenkin julkinen vastuu ja yhteisöllisyys tukevat ja täydentävät toisiaan. (Möttönen 2010, 224.)

Thitzin (2013, 24–28) mukaan yhteisöllisyys on yhteisöä laajempi käsite. Hänen mukaansa yhteisöllisyyteen sisältyy kokemus ja liittyminen ja siinä korostuvat välittäminen, yhteinen intressi ja yhteinen toimiminen sekä yhteisöelämän eri muodot. Hänen mukaansa nykyisin yhteisöjen avoimuus näkyy yksilön mahdollisuuksissa tulla kuulluiksi ja vaikutusmahdollisuuksissa yhteisön toimintaan. Luottamus ja erilaisuuden hyväksyminen ovat keskeisiä eri yhteisöllisyysverkostoissa.

5.2. Osallisuus

Thizin (2013, 29–30) mukaan osallisuudella tarkoitetaan yksilön kiinnittymistä yhteiskuntaan ja siinä olemista, sekä hänen mahdollisuuksiaan osallistua, toimia ja sitä miten hän voi vaikuttaa omassa yhteisössään ja yhteiskunnassa omilla toimillaan. Yksilön vastuunotto tekemisistään kehittyy alhaalta ylöspäin prosessina. Se edellyttää yhteisen tietämyksen omaksumista ja jakamista muille sekä sitoutumista ja kykyä vaikuttaa asioihin yhteisen hyvän edistämiseksi. Yksilön kokemuksen kautta tapahtuu muutos henkilön elämässä hänen saadessaan kokemuksen täysivaltaisuudesta sekä omista taidoista ja pätevyydestä, siitä että voi osallistua ja toimia itse yhteiskunnassa, jos osallisuus annetaan tai jos henkilö kykenee sen ottamaan. Toimijuus voidaan määritellä kyvyksi tehdä asioita koskevia päätöksiä ja toteuttaa niitä. Kaikki riippuu henkilön kokemuksesta, onko hänen mahdollista toimia. Ilman valtaa ja voimia vaikuttaa keskeisiin asioihin, yksilön toimijuutta ei voi syntyä. (Thitz 2013, 29–33.)

Yhteisöllisyyden ja osallisuuden suhde on yhteisöllisen kiinnittymisen ja yhteisöllisyyden tunteen kannalta olennaista. Yhteisöllinen kiinnittyminen tarkoittaa itselle tärkeää paikkaa tai ympäristöä, sosiaalisia suhteita tai niihin liittyviä tunnekokemuksia. Yhteisöllinen kiinnittyminen puolestaan viittaa osallisuuden kokemuksesta. Se muodostuu sosiaalisten siteiden ja yhteisten kokemusten kautta. Vähitellen yhteisöön kiinnittyminen laajenee myös vastuun kantamiseen. Thitzin mukaan ihmisen yhteisössä rakentuva identiteetti ei ole pysyvä. Se muovautuu jatkuvasti vuorovaikutuksessa, historiallisten ja kulttuuristen ajattelutapojen kautta. Yhteisöllisyys ja osallisuus ovat osa kirkon olemusta, alkuseurakunnan tunnusmerkeinä olivat yhteys ja osallisuus. Ne rakentuvat sekä ihmisen jumalasuhteessa että ihmissuhteissa (Thitz 2013, 34–37).

Kirkko on erilainen kuin muuta hyvinvointipalvelujatuottavat organisaatiot, koska se nostaa esiin hengellisyyden, oman arvoperustansa ja eettiset kysymykset. Kirkolla on mahdollisuus kohdata ihmiset syvemmin ja kokonaisvaltaisemmalla tasolla, nimenomaan vapaaehtoistoiminnassa solidaarisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen. Thiz toteaa, että vapaaehtoistyö lisää toimijan sosiaalista pääomaa, se koetaan voimauttavana ja yhteisöllisyyttä rakentavana voimana, jonka hyöty leviää

lopulta koko yhteiskuntaan. (Thitz 2103, 42–43.) Hänen tutkimuksensa mukaan seurakuntalaisten osallisuuden kokemusten myötä myös yhteisöllistä toimijuutta alkoi olla havaittavissa. Thitzin mukaan voidaan todeta, että aito kulttuurimuutos on sisäsyntyistä. Muutos edellytti muutosta myös seurakuntalaisten omassa ajattelussa ja toiminnassa, lähtien heidän omista tarpeistaan, yhteisöllisestä kanssakäymisestä muiden ihmisten kanssa, sekä suhteessa henkilölle tärkeisiin asioihin. (Thitz 2103, 91.) Thitz tuo tutkimuksessa esiin näkökulman, jonka mukaan työntekijöiden ja seurakuntalaisten välisen avoimuuden ja vuorovaikutuksen lisäämisellä voidaan saada aikaiseksi yhteisöllisempi kirkko. Osallisuuden tunnetta voidaan lisätä avoimella ja aidolla dialogilla. Hänen mukaansa näillä kohtaamisilla voidaan päästä luovaan vuorovaikutusprosessiin, joka synnyttää uudenlaista yhteisöllisyyttä, sekä osallisuutta. (Thitz 2103, 99.)

5.3 Seurakunnan vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistoiminta on suomalaisen kansalaistoiminnan ydintä. Vapaaehtoiset ovat resursseja, jotka hoitavat useimpien suomalaisten yhdistysten toiminnan. Jotta vapaaehtoistoiminta voisi menestyä se edellyttää vapaaehtoisten taitavaa johtamista. Vapaaehtoisten pitää tuntea, että heitä tarvitaan ja heitä arvostetaan. Vapaaehtoistyön johtaminen on pääsääntöisesti sitä, että vapaaehtoisille luodaan mahdollisuudet toimia ja tavoitella yhdistyksen tai yhteisön päämääriä. Vapaaehtoistyön johtamisessa suunnitellaan vapaaehtoisten toimintaa, luodaan tavoitteita, innostetaan vapaaehtoisia sekä koordinoidaan vapaaehtoisten käytännön työtä. Vapaaehtoistoiminnan johtamisen tarkoituksena on saada vapaaehtoisille tunne siitä, että he tekevät asioita yhdessä, jotka johtavat merkityksellisiin päämääriä, ja siten innostaa ja sitouttaa vapaaehtoisia toimintaan. (Kuuluvainen 2015, 9).

Luottamuksen rakentaminen on olennaista aina, kun ihmisten on tarkoitus toimia yhdessä. Toiminnassa pitää pystyä luottamaan toisiin. Luottamuksen rakentaminen on yksinkertaista. Se syntyy tunnetasolla. Siihen tarvitaan aikaa ja tilaisuus tutustua ja kertoa omista tarpeistaan ja kiinnostuksenkohteista. Jokainen voi olla

mukana omana itsenään ja tulee hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on. (Kuuluvainen 2015, 62–63). Evankelis-luterilaisen yhteinen linjaus korostaa ihmisten mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäänsä ja siihen, että he saavat osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Se korostaa myös erilaisuuden arvostamista ja jokaisen omaa paikkaa yhteiskunnassa. (Välittävä yhteisö -linjaus 2015 i. a.).

Yhteiskunnallisesti ja yksilöllisesti vapaaehtoistyö on tärkeä voimavara, jossa yksilöt käyttävät omia henkilökohtaisia resurssejaan toisten hyvinvoinnista ja samalla omasta huolehtimiseen. Vapaaehtoistyön muotojen kirjo on laaja. Vapaaehtoistyössä ominaista on joustavuus, vapaalle toiminnalle nojaaminen ja omaehtoisuus. Vapaaehtoistoiminnassa nämä ominaispiirteet ovat sekä vahvuuksia että heikkouksia. Ydinkysymys vapaaehtoistoiminnassa on toimintaa sitoutuminen, mikä saa ihmiset osallistumaan vapaaehtoistyöhön ja millaisia yksilöllisiä merkityksiä he toiminnalleen antavat. Vapaaehtoistyön motiivien tarkastelu on sekä Suomessa että muuallakin maailmassa painottunut määrällisiin tutkimusmenetelmiin ja kyselylomakkeiden käyttöön. Laadullisen tutkimuksen tarpeellisuus on tullut aikaisemmissa tutkimuksissa esille. Kyselylomakkeiden yleisenä ongelmana on muiden muassa se, että tutkijat itse määrittelevät etukäteen, mikä on oleellista ja keskeistä vapaaehtoistyössä, eivätkä tutkittavat itse voi vaikuttaa kysymyksiin. (Yeung 2007, 153).

Vapaaehtoistoiminnan motivaatiota kuvaavassa timanttimallissa Yeung (2005) esittää vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota ja sitoutumista jatkumona. Se on valottava kokemuksen ja toiminnan yksilöllisistä merkityksistä käsin. Kuvio on rakennettu fenomenologisella lähestymistavalla ja selittää motivaatiota neljällä ulottuvuudella, jotka ovat: saaminen-antaminen, jatkuvuus-uuden etsintä, etäisyys-läheisyys sekä pohdinta-toiminta. Tärkeimmät syyt vapaaehtoistoimintaa mukaan lähtemisessä ovat itselle saaminen ja antaminen, jatkuvuuden etsintä sekä läheisyyden kaipuu. Tähän perustuneen vapaaehtoistoimintaa yleisesti kuvaava lausahdus ”antaessaan saa”. Vapaaehtoiset kokevat oman vapaaehtoistyönsä eri tavoin ja saavat siitä itsellensä eri asioita, esimerkiksi itsensä toteuttaminen, oman hyvinvoinnin ylläpito, emotionaaliset palkinnot, halu auttaa, omat elämäkokemukset, ryhmään kuuluminen, identiteetti ja elämän kulku. (Yeung 2007, 153–157.)

Keskeisinä tekijöinä vapaaehtoistoiminnan johtamisessa ovat sosiaalisen ilmapiirin kehittäminen ja sitä kautta yhteisöön kiinnittyminen. Sitoutuminen syntyy yhteisten asioiden ja yhteisen tekemisen kautta. Vapaaehtoistoiminnan haasteena on yhteisöllinen johtaminen. Sen tavoitteena on nostaa näkyväksi ns. hiljainen tieto vapaaehtoistoiminnassa eli yksilöiden osaaminen, kokemukset, tiedot ja taidot. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen on erittäin tärkeää jatkumisen kannalta. (Leskelä 2002). Leskelä on puhunut motivaatiojohtamisesta. Siinä on neljä osaa: vilpittömän pyrkimys kunkin yksilön huomioimiseen, avoin keskustelu luonneeroista, luovuudelle suotuisan ilmapiirin rakentaminen, osallistuva, kannustava ja innostava johtaminen.

6 TOIMINNAN KUVAUS

Keskiviikkoisin Korson kirkolle kokoontuu heti aamusta kello yhdeksään mennessä Katulähetyksen yhteisöruokailun yhteisö. Ryhmän koko vaihtelee kymmenestä viiteentoista henkilöön. Ryhmä koostuu sekä vapaaehtoisista, kuntouttavassa työtoiminnassa olevista sekä työllistettävistä henkilöistä. Tämä ruokailu on tekijäryhmälle yhteinen päivä, jossa yhdessä suunnitellaan ja tehdään sekä myös ruokaillaan yhdessä. Yhteisöruokailupäivä alkaa yhteisellä aamupalalla ja aina joku ryhmästä on keittänyt valmiiksi kahvia ja laittanut aamupalaa tarjolle. Kokoonnutaan yhteen ja vaihdetaan kuulumiset samalla kun syödään yhdessä aamupala. Tämän jälkeen diakoniatyöntekijä kertoo mitä ruokatarvikkeita eilen on saatu ruoka-autosta ja mitä on tänään tarkoitus tehdä yhdessä ruuaksi ruokailuun tulijoille. Työtehtävät jaetaan kullekin niin, että jokainen pystyy ne tekemään ja tuntemaan siinä onnistumista. Tämän jälkeen aloitetaan yhdessä valmistelut ja ruuan valmistaminen, voileipien tekeminen, ylimääräisten ruokien pussittaminen ja salin ruokapöytien kattaminen.

Opinnäytetyöprosessin aikana yhteisöruokailun ruokapöytien kattaminen kehittyi esteettisesti kauniimmaksi. Pöytiin hankittiin kaitaliinat, värikkäät servietit, vesi-

pullot. Salin visuaaliseen yleisilmeeseen kiinnitettiin jatkuvasti huomiota viihtyvyyden lisäämiseksi. Näillä pienillä toimenpiteillä ja innovatiivisella suhtautumisella ruokailuun arkisesta seurakuntasalista tuli viihtyisä lounastila. Viihtyvyyden lisäämisellä osoitetaan kunnioitusta yhteisöruokailuun tulevaa ihmistä kohtaan.

Yhteisöruokailuun asiakkaat tulevat puoli yhdentoista aikaan. He voivat odottaa kirkon aulassa ruokailun alkamista. Ruokasalin ovet avataan klo 11 ja asiakkaat pääsevät sisään. Yhteinen ruokailu alkaa aina lyhyellä hartaudella, jonka pitää pääsääntöisesti seurakunnan pastori. Ennen ruokailun alkua lauletaan ruokavirsi tai lausutaan ruokarukous. Kerran kuukaudessa järjestetään ehtoollishartaus ennen ruokailun aloittamista. Ruoka tarjoillaan valmiina annoksina pöytiin. Ruokailussa pyritään tarjoamaan alkusalaatti, lämminruoka ja jälkiruoka kahvin kera. Yhteisöruokailussa on haasteita. Kävijämäärän lisääntyessä syntyy jonoja, joita ei haluta. Asiakkaita on ollut 88 enimmillään. Ratkaisuna on ollut Tikkurilan seurakunnan yhteisöruokailun muuttaminen samalle päivälle. Korsossa on nyt käytössä pöytävaraus, jossa ruokailija saa varat itselleen sopivan paikan tullessaan kirkolle syömään. Samalla ruokailija tulee työntekijälle etunimeltä tutuksi ja asiakasmäärä selviää. (Henkilökohtainen tiedoksianto 11.5.2016.)

Jos ruokaa jää ylimääräistä, asiakkaat voivat saada sitä mukaansa. Lisäksi ylimääräisiä elintarvikkeita on jaossa niitä haluaville. Ruokailun jälkeen siivotaan ja laitetaan paikat kuntoon yhdessä. Tämän jälkeen pidetään yhteinen loppuyhteenveto, jossa jokainen voi ja saa kertoa miten päivä hänen kohdallaan on sujunut ja millä mielellä lähtee kotiin.

Vapaaehtoistoimijat tarvitsevat sitouttamista toimintaan ja tukea sen jokaisessa vaiheessa. Tämä tuli hyvin myös näkyviin Korson seurakunnan yhteisöruokailussa. Mukana tehtävissä on eri-ikäisiä ja eri taustaisia ihmisiä, tavallisen ihmisen tavalliset taidot ja tiedot ovat riittävät. Jokainen voi olla mukana oman jaksamisensa mukaan. Vantaan seurakunnissa, kuten myös Korson seurakunnassa jokainen vapaaehtoinen haastatellaan, opastetaan ja perehdytetään. Lisäksi on tarjolla vapaaehtoistoiminnan peruskursseja. Tarvittaessa vapaaehtoinen voi saada työnohjausta. Vapaaehtoisen kanssa tehdään kirjallinen sopimus vapaa-

ehtoistoiminnasta ennen vapaaehtoistehtäviin ryhtymistä, jossa käydään läpi vapaaehtoistoiminnan hyvät käytännöt. Vapaaehtoinen on myös tapaturmavakuutettu vapaaehtoistehtävien aikana. Vantaan seurakunnissa on käytössä yhteinen vapaaehtoisrekisteri, jonne kaikki vapaaehtoiset kirjataan. Vantaan seurakuntien vapaaehtoistehtäviä esitellään vapaaehtoistyö.fi -sivustolla ja jokaisen seurakunnan nettisivustoilla on nimetty yhteyshenkilö, joka kertoo lisätietoja kyseisen seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta. Korson seurakunnassa, kuten myös muissa Vantaan seurakunnissa jokaiselle mukana olijalle etsitään sellainen tehtävä, josta hän pystyy selviytymään, kokemaan onnistumista ja myös kehittymään niin halutessaan. (Vantaan seurakunnat i. a.)

Vantaan seurakuntien vapaaehtoistehtävissä toimi keväällä 2016 noin tuhat henkilöä. (Vapaaehtoistoiminta.fi i. a.) Korson seurakunnan yhteisöruokailussa oli vapaaehtoisia henkilöitä mukana viisitoista henkilöä. Vapaaehtoiset päättävät itse kuinka usein ja miten paljon tekevät vapaaehtoistyötä. Osa vapaaehtoisista on ollut mukana jo pidempään ja uusia vapaaehtoisia on tullut mukaan toimintaan. (Henkilökohtainen tiedonanto 3.2.2016.) Jokelan väitöskirjan ”Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa” 2011 mukaan puhutaan vastavuoroisesta vaihtosuhteesta asiakkaan kanssa. Jotkut hänen haastattelemistaan asiakkaista kertoivat olevansa apua tarvitseville tukihenkilöinä. He kokevat, että tällä tavoin he tasaa- vat tilejään niin diakoniatyöntekijän kuin kirkkoinstituution kanssa. (Jokela 2011, 189).

Korson katulähetyksen toiminta on alkanut yksittäisen henkilön aloitteesta yli viisitoista vuotta sitten. Toiminta muodostui pikku hiljaa. Katulähetyksen kantavana ajatuksena on tarjota maksuton ruokailu vähävaraisille ja yksinäisille ihmisille. Se on turvallinen matalan kynnyksen yhteisö, jossa yhdessä aterointi on mahdollista. Yhteisöruokailulla on voimaannuttava vaikutus. Toiminta on jatkunut vuosien saatossa nykypäivään asti. (Haastattelu 3.2.2016). Korson alueella ilmaista ruokaa jakavat myös Korson työttömät ry ja Helluntaiseurakunta.

6.1 Vapaaehtoisena Korson seurakunnan Katulähetyksen yhteisöruokailussa

Korson seurakunnan diakoniatyössä toimii Katulähetyksen yhteisöruokailu. Tullessaan Katulähetyksen vapaaehtoiseksi, ihmisellä on halua auttaa sekä kuulua yhteisöön. Jokaiselle on tärkeää kokea itsensä tärkeäksi. Vapaaehtoistehtävistä kiinnostunut voi kuulla niistä diakoniapäivystyksessä tai tulla mukaan ystävän pyytämänä. Myös Vantaan kaupungin kuntouttavan työtoiminnan kautta tullaan toimintaan mukaan. Aluksi yhteisöruokailusta vastaava diakoniatyöntekijä haastattelee vapaaehtoistyöhön haluavan henkilön. Jos henkilö aloittaa vapaaehtoistyön, hänet perehdytetään tehtäviin tai ohjataan vapaaehtoistoiminnan peruskurssille.

Vapaaehtoiselle on mahdollisuus tutustua tähän toimintaa ja diakoniatyöntekijän kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta sitoutua tähän yhteisöruokailuun ja toimintakulttuuriin. Jos nämä yhteisöruokailutehtävät kiinnostavat, henkilö voisi siirtyä muihin vapaaehtoistehtäviin. Työskentely yhteisöruokailussa edellyttää vapaaehtoistoiminnan koulutusta sekä hygienia- ja turvallisuuskoulutusta. Vapaaehtoistyöhön liittyvät olennaisesti myös diakoniatyöntekijän pitämät yhteiset keskustelut ja tarvittaessa työnohjaus vapaaehtoisille. Lisäksi vapaaehtoisia kiitetään ja heille järjestetään vapaaehtoistoimintaa. Tavoitteena on, että yhteisöllisyyden kautta kuntoutettava kuntoutuu. Autettavasta tulee auttaja. Voimaantuesaan ja saadessaan arjenhallintaan tarvittavia työkaluja, henkilön oman elämän hallinta paranee. Toimiessaan vapaaehtoistehtävissä hän voi osallistua yhteisön toimintaan tasavertaisena toimijana.

Diakoniatyöntekijät käyttävät tästä toimintapolusta nimeä Korson malli. Se on tarpeen mukaan mukautuva ja kehittyvä työtapa. Siihen osallistuvat kaikki toiminnassa mukana olevat, seurakunnan työntekijät, vapaaehtoiset, asiakkaat ja kuntoutuvat yhdessä toimien. Työtavassa ovat mukana sosiaalinen ohjaus ja ihmisen koko elämä. Juuri tätä ihmistä pyritään auttamaan kuntoutumaan. Työskentelytapa mahdollistaa aktiivisen yhdessä olemisen koko ajan. Tässä diakoninen työ kehittyy jatkuvasti. Siinä korostuu suvaitsevaisuus toista ihmistä kohtaan, se miten toiseen ihmiseen suhtaudutaan. Ihmiset ovat eri vaiheessa kuntoutumista. Seurakunnan työntekijän läsnäolo rauhoittaa työskentelyä, hän on taustavoima

ja turva. Hän on mahdollistaja ja hallitsee tilanteen. Diakoniatyöntekijä löytää uusia tapoja toimia juuri näiden ihmisten kanssa, ruohonjuuritasolla, arjessa.

6.2 Diakoniatyöntekijöiden valmiudet toteuttaa alkavaa Yhteinen pöytä -hanketta

Korson seurakunta oli ideaalinen paikka aloittaa seurakuntayhteistyö Yhteinen pöytä –hankkeen kanssa. Sieltä löytyy valmiina se perustoimintakonsepti, jota ruuanjaossa voidaan seurakunnissa käyttää eli tilat, henkilökunta, vapaaehtoiset ja suuri halu tehdä tätä työtä. Korson seurakunnan diakoniatyöllä on pitkä, yli kymmenen vuoden kokemus ruuan jakamisesta osana seurakunnan diakoniatyötä ja toimintaa. Tämä aiemmin tehty työ tarjoaa Yhteinen pöytä –hankkeelle hyvän ja valmiin toimintakentän, jolta voidaan lähteä toimintaa vielä eteenpäin kehittämään.

Gothóni ja Jantunen tuovat tutkimuksessaan esille diakoniatyöntekijöiden yleistä kontekstuaalista osaamista. Se muokkaantuu diakoniatyöntekijöiden työssä kun he tapaavat asiakkaita, kuuntelevat heitä ja samalla myös havainnoivat ympärillä olevaa yhteiskuntaa saaden siitä tietoa, jota pystyvät hyödyntämään omassa diakoniatyössään (Gothóni ja Jantunen, 2010, 83).

Diakoniatyöntekijät ovat oman seurakuntansa ja alueen tuntijoita. Heillä on myös laaja Korson alueen paikallistuntemus, joka käsittää niin maantieteellisen alueen kuin siellä asuvien ihmisten tuntemuksen. Seurakunnan yhteisöruokailu on vuosien kokemuksella muokannut ja opettanut diakoneja tähän nykyiseen ruuanjakamistyöhön. Pelkistetysti voidaan sanoa, että Korson seurakunnalla oli jo kaikki valmiina Yhteinen pöytä –hankkeen alkaessa; seurakuntasalit-, keittiö- ja kylmätilat sekä hankkeesta kiinnostuneet diakoniatyöntekijät. Tästä syystä mitään erillistä tai spesiaalikoulutusta Korson seurakunnan diakoniatyöntekijät eivät tarvineet Yhteisen pöytä –hankkeen alkaessa. Diakoniatyöntekijät odottivat syksyllä 2015, että hanke pääsee todellisesti alkamaan seurakunnassa. Jokainen seurakunta on oma kokonaisuutensa. Korson seurakunnassa lisäsi valmiutta aloittaa Yhteinen pöytä –hanke, se että diakoneilla itsellään oli oma kiinnostus ja halua

sekä motivaatio lähteä hankkeeseen mukaan. Yhteisöruokailussa mukanaolo vie diakoniatyöntekijältä paljon työaika.

7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Tässä opinnäytetyössä keskitytään pohtimaan, muuttaako Yhteinen pöytä – hankkeen elintarvikeapu Korson seurakunnan diakoniatyötä. Tutkimuksen toisessa osassa havaintojen ja vapaaehtoisina toimimisen kautta tehtiin toiminnankuvaus. Tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen ja haastattelut tehtiin teemahaastatteluna.

Tutkimustyömme tutkimusympäristönä toimi Vantaalla Korson kaupunginosassa sijaitseva Korson seurakunta. Korson suuralue sijaitsee Itä-Vantaan pohjoisosassa. Vantaa on Suomen neljänneksi suurin kaupunki Helsingin, Espoon ja Tampereen jälkeen. (Kunnat.net i. a.) Koko Vantaan asukasmäärä 31.12.2015 oli 214 605 henkilöä. (Tilastokeskus väestö i. a.) Korson alueella asui 29.257 henkilöä, joista Korson seurakuntaan kuului 18 242 jäsentä 31.12.2015. (Vantaan seurakunnat i. a.) Vantaan kaupungin asukasmäärä kasvaa nopeasti. Tähän vaikuttaa myös kaupunkiin muuttavien ulkomaalaisten määrä. Vantaan väestörakenteen suurin muutos on vieraskielisten väestön osuuden nelinkertaistuminen 2000 – luvulla. Tämä osuus väestöstä on vuonna 2015 ollut 14.4 prosenttia. (Vantaa.fi i. a.)

Vantaan kaupungin työttömyysaste on ollut myös kasvussa viime vuodet. Maaliskuussa 2016 työttömiä työnhakijoita oli yli 12 prosenttia eli 13 769 henkilöä. Tästä työttömien ryhmästä pitkäaikaistyöttömiä oli 5 310 henkilöä. Vantaan kaupungin keskiansiot ovat olleet 2014 35 050 euroa miehillä ja 26 460 euroa naisilla. Korson alueen asukkaisen keskiansiot olivat vuonna 2014 30 240 euroa; miesten ja naisten tuloerot näkyivät selvästi. Korsolaisten miesten keskiansio oli 34 756 euroa ja naisten 25 802 euroa vuonna 2014. (Vantaa.fi i. a.)

Korson seurakunta kuuluu Vantaan seurakuntayhtymään. Siihen kuuluu seitsemän paikallisseurakuntaa: kuusi suomenkielistä ja yksi ruotsinkielinen Tikkurilan, Vantaankosken, Hakunilan, Korson, Hämeenkyllän, Korson, Rekolan, ja Vanda svenska seurakunnat. 31.12.2015 Vantaan seurakuntiin kuului 129 767 seurakuntalaista eli noin 62 % vantaalaisista. (Vantaan seurakunnat, Kirkkohallitus i. a.) Korson seurakunnassa työskentelee 32 henkilöä. Kirkkoherran lisäksi pappista on kuusi ja yksi papeista on nimetty diakoniatyönpapiksi. Diakoniatyöntekijöitä on kolme henkilöä. Loput seurakunnan työntekijöistä työskentelevät eri työaloilla.

Vantaan seurakuntien diakoniatyöntekijät ovat yhteistyössä tehneet vuonna 2009 diakoniatyönstrategian. Strategiassa diakoniatyöntekijät pitivät yhteisiä linjauksia tärkeinä, joita ovat mm. avustusten suuruudet ja niiden yhtenäistäminen. Kuitenkin paikallisseurakunnalla on mahdollisuus soveltaa periaatteita alueellisesti, koska Vantaan eri alueilla ja seurakunnilla on omat erityispiirteensä ja niissä asuvat ihmiset elävät erilaisissa elämäntilanteissa. (Vantaan diakoniatyön strategia, Valomerkki.fi i. a.) Tällä hetkellä Vantaalla ollaan päivittämässä uutta diakoniatyön strategiaa, ja sen pitäisi olla valmistua loppuvuonna 2016. (Haastattelu 3.2.2016.) Korson diakoniatyöllä on Kirkkohallituksen tilastojen mukaan ollut vuonna 2015 2 473 asiakaskontaktia, vuonna 2014 tapaamisia oli 2 562 kertaa. Nämä tapaamiset muodostuivat asiakkaiden tapaamisesta vastaanotolla, asiakkaiden kodeissa ja muualla, yhteydenpito puhelimitse ja sähköpostilla. Korson seurakunnasta on vuonna 2015 annettu diakoniatyön taloudellisia avustuksia 21 749 eurolla. Ruokailukertoja on ollut 32 kertaa ja niihin on osallistunut 1 700 henkilöä. (Kirkkohallitus i. a.)

8 AINEISTON KERUU JA ANALYYSIMENETELMÄT

Tutkimuslupaa haastatteluihin, vapaaehtoistyöhön ja havainnointiin haettiin Korson seurakunnan kirkkoherralta. Haastatteluiden aluksi pyysimme diakoniatyön-

tekijöiltä suullisen luvan haastatteluiden äänittämiseen. Tutkimus tehtiin Vantaalla Korson seurakunnassa helmikuussa 2016 diakoniatyöntoimistossa. Työ tehtiin ryhmähaastatteluna molempien diakoniatyöntekijöiden ollessa paikalla. Haastattelu nauhoitettiin kahdelle iPadille ja sen lisäksi teimme muistiinpanoja. Haastattelu kesti kaksi tuntia. Haastattelut litteroitiin tekstimuotoon. Tekstiä tuli 32 sivua. Tekstiä muokattiin selkeämmäksi ja se jaoteltiin aihepiireittäin. Saaamme haastatteluaineistoa käyttämme siten, ettei siitä ole henkilöä tunnistettavissa. Materiaalit tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Lisäksi olimme havainnoimassa seurakunnan yhteisöruokailua vapaaehtoisena kolme kertaa. Näistä havainnoista pidettiin havaintopäiväkirjaa. Haastattelujen jälkeen olemme käyneet keskustelemassa diakoniatyöntekijöiden kanssa. Lisäksi teimme 11.5.2016 tarkentavia kysymyksiä Korson katulähetysten ruokailussa.

Tutkimuksen suuntautuessa tulevaisuuteen on haastattelu tutkimusmenetelmänä hyvä, jotta selviää mitä ajatuksia haastateltavilla on. Teemahaastattelu on joustava menetelmä. Teemahaastattelun haittapuolena on menetelmän hitaus, sekä objektiivisuuden säilyminen haastattelutilanteissa. (Kananen 2015, 142–143.)

Kvalitatiivinen tutkimus on tutkimustapana joustava, koska se mahdollistaa tutkimukselle useita toteuttamistapoja, eikä siinä usein jouduta tilanteeseen, josta ei päästäisi eteenpäin. (Kananen 2015, 71.) Laadullinen menetelmä vaatii meiltä aineiston keräämistä konkreettisin haastatteluin, ja niiden käsittelyn. Prosessin pituus on toisaalta hyvä, koska sen aikana ehdimme perehtyä tutkittavaan ilmiöön teoriapohjalta kunnolla. Kvalitatiivinen tutkimus voi olla aloittelevalla tutkijalla myös siksi haasteellinen, ettei siinä ole paljoakaan tarkkoja tulkintaohjeita. (Kananen 2015, 72–73.) Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää säilyttää haastattelun alkuperäinen sanallinen muoto. Jouduimme, kuten aina laadullisessa tutkimuksessa, antamaan aineistolle tulkinnan, koska haastattelutekstin käsittelyssä tapahtuu aina tulkintaa. Tutkimuksessa on jo alunalkaen olemassa oleva näkökulma, jota lähdetään selvittämään. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 136- 137.)

8.1 Omat havainnot

Olimme vapaaehtoisina toimijoina osallistuen Korson yhteisruokailuun kaksi kertaa tammikuussa 2016 ja yhden kerran toukokuussa 2016 ja toimimme kuten muutkin vapaaehtoiset eli osana Korson Katulähetyksen yhteisöruokailun vapaaehtoistekijöitä. Omiin havaintoihimme pohjautuvia asioita kirjoitimme kumpikin omiin havaintopäiväkirjoja, jotka olemme yhdistäneet yhdeksi havaintopäiväkirjaksi. Kahden silmät kuitenkin näkevät kahdella tavalla ja enemmän kuin yhdet.

Yhteisöruokailun alkusuunnittelukokouksesta loppuyhteenvetoon kesti noin viisi tuntia kerrallaan. Päivä alkoi noin klo 8.30 ja päättyi noin klo 13. Aamun alkukahvien jälkeen sovittiin jokaiselle osallistujalle oma tehtävä, jota hän lähtee toteuttamaan kyseinä päivänä. Olimme kaikissa kolmessa kerrassa mukana kattamassa ja laittamassa salia kuntoon sekä tarjoilemassa ruokaa pöytiin. Lisäksi pussitimme ylijäämäruokaa annettavaksi asiakkaille kotiin mukaan. Olimme mukana myös apuna ehtoollishartauden järjestelyissä.

Osallistuessamme näinä kolmena kertana yhteisöruokailun vapaaehtoisina saimme hyvän kuvan ja tuntuman Katulähetyksen yhteisöruokailusta ja asiakaskunnasta. Tämä antoi meille opiskelijoille konkreettisen kuvan mitä eri vapaaehtoistehtäviätöiminnassa on ja mitä vapaaehtoiset tekevät yhteisöruokailussa. Havainnoimme myös diakoniatyöntekijän ohjaavaa ja koordinoivaa roolia yhteisöruokailussa. Keskustelut hänen kanssaan auttoivat meitä saamaan lisää tietoa ja ymmärtämään diakoniatyöntekijän roolin tärkeyttä yhteisöruokailussa. Diakoniatyöntekijä on toiminnan koordinaattori sekä toiminnan yhdistävä tekijä Yhteinen pöytä – hankkeen kautta. Meille kerrottiin, että sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä on alkanut keväällä 2016 Katulähetyksen yhteisöruokailussa. Ryhmäläiset eivät ole kuntouttavassa työtoiminnassa mukana, vaan toiminnan tarkoitus on tutustua työhön ja löytää kuntoutujille säännöllinen arkirytmä, jota tämä yhteisöruokailu viikoittain heille tarjoaa. (Henkilökohtainen tiedoksiänto 11.5.2016.)

Yhteisöruokailussa on myös haasteita. Kävijämäärän lisääntyessä syntyy jonoja, joita ei haluta. Asiakkaita on ollut tänä keväänä 88 enimmillään yhteisöruokailussa. Ratkaisuna näihin jonoihin tullee olemaan Tikkurilan seurakunnan ruokajakelun muuttaminen samalle päivälle. Korsossa on nyt käytössä pöytävaraus,

jossa ruokailija saa varata itselleen sopivan paikan tullessaan kirkolle syömään. Samalla ruokailija tulee työntekijälle etunimeltä tutuksi ja asiakasmäärä selviää. Tämän työn edetessä olemme käyneet keskenämme paljon keskusteluja niin diakoniatyöstä sekä yhteisöruokailusta kuin niin Korson seurakunnassa kuin myös yleensä. Nämä keskustelut ovat olleet erittäin hyödyllisiä ja olemme oppineet paljon tämän opinnäyteprojektin myötä. Kaksi henkilöä pystyy havainnoimaan paremmin kuin yksi henkilö. (Havaintopäiväkirja 2016.) Muut yhteisöruokailuryhmän vapaaehtoiset ja muut työntekijät ottivat meidät hyvin vastaan, ja meidän oli helppo olla mukana tekemässä ja toteuttamassa yhteisöruokailua niinä päivinä kuin olimme mukana. Ryhmän jäseniä oli helppo lähestyä ja yhteistyö sujui mukavasti kun jokaisella oli oma tehtävä jota suoritti.

Havaintojemme mukaan yhteisöruokailu seurakunnassa luo luontevan kohtaamispaikan. Se on helppo paikka, jossa seurakunnan työntekijät, ruokailussa kävijät, vapaaehtoiset jne. voivat kohdata toisiaan ja tutustua. Ihmisten kohtaaminen on seurakunnan tärkeää työtä ja yhteisöruokailu sekä yhdessä syöminen voi avata aivan uusia yhteyksiä ja yhteistyömahdollisuuksia. Yhteisöruokailu on vain kerran viikossa ja siihen osallistuminen antaisi mahdollisuuden myös muiden työalojen työntekijöille pysähtyä arjessa, ruokailla yhdessä seurakunnan kanssa. Yhteisöruokailu parhaimmillaan on seurakunnan yhteinen asia ja voi luoda hyvän yhteishengen.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen lähtökohtana oli tutkia miten yhteisöruokailu vaikuttaa paikallisseurakunnan diakoniatyöhön ja muuttaako se diakoniatyötä. Selvitimme millaiset valmiudet diakoniatyöntekijöillä oli toteuttaa Yhteinen pöytä –hanketta seurakunnassa. Kysyimme miten yhteisöllisyys koetaan paikallisseurakunnan diakoniatyössä. Tarkastelimme aihetta huono-osaisuuden, yhteisöllisyyden, diakonia- ja vapaaehtoistyön ja ruoka-avun käsitteiden kautta. Tutkimus oli kvalitatiivinen tut-

kimus. Osallistamalla itse vapaaehtoistyöntekijöinä ja pitämällä havainnoista havaintopäiväkirjaa, halusimme tuoda omaa kokemuksellista toimintaa myös esille. Omilla havainnoillamme toivoimme saavamme esiin meneillään olevan diakoniatyön prosessin kuvauksen. Lisäksi toivoimme pystyvämme kuvaamaan Korson seurakunnan yhteisöruokailun ainutkertaisuuden. Koimme tämän tärkeäksi, koska hyviä työmenetelmiä voi hyödyntää ja kehittää myös jatkossa. Näin ne jäisivät elämään sekä paikallistasolla että muissa seurakunnissa ja yhteisöissä. Tutkimus on diakoniatyölle ajankohtainen ja työelämälähtöinen antaessaan seurakunnalle tietoa ruoanjakelusta ja sen yhdistämisestä Yhteinen pöytä – hankkeeseen.

9.1 Diakoniatyöntekijöiden odotukset Yhteinen pöytä –hankkeesta

Korson seurakunnan diakoniatyöntekijöillä on pitkä, jo noin seitsemäntoista vuoden kokemus ruokailun järjestämisessä ja ruuan jakamisessa kirkossa eri yhteistyökumppaneiden kanssa eri muodoissa. Alkuun yhteistyötä ruuanjaossa tehtiin mm. työttömien kanssa ns. työttömien ruokailussa. Tämän jälkeen Vantaan seurakuntaan tuli Ruoka-apu. Kun tämä Ruoka-avun työ loppui (aika), Korson diakoniatyöntekijät halusivat täyttää puuttuvan tyhjän aukon ja päättivät jatkaa ruokatarjoilua omalla budjettivaralla. Tähän ryhdyttiin, koska koettiin, että työ on erittäin tärkeää.

Yhteinen pöytä –hankkeen aloituksella oli suuret odotukset. Korson seurakunnalla oli jo oma pitkään toiminut diakoniatyön konsepti yhteisöruokailuun valmiina. Yhteinen pöytä -hankkeen alkamista ja työhön pääsemistä odotettiin. Kuitenkaan mitään erillisiä sopimuksia asian tiimoilta ei tehty. Korson seurakunnassa diakoniatyö sai päättää tämän tapaisista asioista itsenäisesti, ja kirkkoherra suhtautui asiaan myönteisesti. Muut seurakunnan työalat eivät ole osallistuneet ruokailun suunnitteluun.

Meillä oli suuret odotukset, että Vantaalla aloitettaisiin joku tällöinen Yhteinen pöytä tyyppinen ja (me) tiedettiinkin että suunnitellaan. Toivottiin vain, että se alkaisi mahdollisimman nopeasti ja että päästäisiin siihen mukaan. Mun mielestä meillä on niin selkeä sapluuna,

että se ihan suoraan lokshti. Heillä vaan oli valmiudet lähteä toimintaan, niin me kyllä oltiin jo ihan valmiita.

Tällä hetkellä Korson seurakunnassa ruokaa jaetaan kolmella eri tavalla. Tärkein näistä on Yhteinen pöytä -hakkeen elintarvikkeista tehtävä keskiviikon viikkoruokailua, diakoniapäivystyksestä saatava pakastettu ruoka sekä lahjoituksena ja budjettivaroin ostettu kuiva- ja tölkkiruoka. Katulähetyksellä on oma vuosibudjetti, jonka varoin diakoniatyöntekijät voivat ostaa täydennysruokaa viikkoruokailuun ja diakoniapäivystykseen. Yhteinen pöytä -hankeen alkaessa Korson seurakunnassa keväällä 2016, ei tarvinnut ostaa mitään erillisiä jääkaappeja tai säilytystiloja, koska ne on saatu jo aiemmin lahjoituksena. Hankkeen alkaessa diakoniatyöntekijät eivät saaneet mitään erityistä koulutusta. Kaupungin kanssa oli yhteistyökokous, mutta muuten koettiin, että tällainen työ kuuluu diakoniatyöntekijän ammattiosaamiseen.

Työ oli mielenkiintoista ja samalla myös työntekijää haastavaa. Gothónin ja Jantusen tutkimuksessa diakoniatyöntekijöiden ammatillisista käsityksistä työssään puhutaan diakoniatyöntekijöiden ammatillisesta asiantuntijuudesta. Se voidaan ryhmittää sosiaalialan- ja asiakastyön osaamiseen, yhteistyö- ja verkosto-osaamiseen, kumppanuussuhdeosaaminen, tilannekohtaiseen kontekstuaaliseen osaamiseen, kehittämisen ja reflektoinnin osaaminen sekä tietenkin myös hengelliseen osaamiseen. (Gothóni ja Jantunen, 2010, 78–79).

Niiltähän puuttuu semmoset ... työelämän taidot, että sä joudut olemaan siinä työntekijänä ihan niin kuin hirveän aistit avoimena, tarkkana, että sä osaat sitä porukkaa johtaa... Mutta se on vaikea porukka, miten sä sen huomioit, miten sä pystyt jokaisesta niinku nostamaan sen parhaan puolen esiin.

Nykyisellään ruokailun koettiin toimivan hyvin. Ruokailua kehitetään koko ajan ja siihen pyritään löytämään aina jotain uutta. Kehittämisessä joutuu haastamaan itsensä, oppimaan uusista tilanteista ja tavoista tehdä työtä. Tämä kehitystyö pitää niin diakoniatyöntekijät, ruokailun vapaaehtoiset kuin asiakkaatkin virkeinä ja se saa odottamaan uutta. Uusille ideoille ja ajatuksille on tilaa, asioita voidaan kokeilla ja kerätä niistä kokemukset, joista osa tulee myös jatkossa käytäntöön.

Diakoniatyöntekijät eivät ole saaneet yhteisöruokailun osalta eivätkä ole kaivaneetkaan mitään erityistä lisäkoulutusta. Jatkossa Yhteisen pöydän –järjestämä koulutus voisi tarjota lisää tietopääomaa. Diakoniatyöntekijän ammatilliseen perusosaamiseen sisältyy jo yhteistyöskentelyn ymmärrys ja osaaminen. Toiveissa olisi myös seurakunnan muiden työalojen työntekijöiden osallistuminen ruokailuun.

Ruokailussa pyritään vaikuttamaan kaikkiin aisteihin. Tämä tulee esille mm. siinä, että Korson seurakunnan seurakuntasali, jossa ruokailu tapahtuu, katetaan tyylikkäästi samalla tavalla kuin oltaisiin oikeassa ravintolassa. Ruoan jakamisen lisäksi on myös panostettu viihtyvyyteen ja kauneuteen. Ruokapöydät katetaan kauniisti ja tyylikkäästi, pöydillä on pöytäliinat, vesipullot ja tyylikkäästi astiat. Ruoka tarjotaan pöytiin ja ruokailijoiden kanssa pyritään myös juttelemaan. (Havaintopäiväkirja 2016).

9.2 Seurakunnan järjestämä yhteisöruokailu

Diakoniatyöntekijät sanoivat, että Korson seurakunnan yhteisöruokailulla on oma malli, ns. Korson malli. Siitä ei ole kirjallista materiaalia. Diakoniatyöntekijät toteivat haastattelussa, että olisi hyvä tehdä siitä mallinnus. Heistä tämä Korson malli on kuin pienoismalli Yhteisen pöydän ideologian mallista ja tästä syystä Yhteinen pöytä - hankkeen oli helppo tulla Korson seurakuntaan, koska ruokailun yhteydessä toteutuu myös Yhteisen pöydän ideologia - yhteisö ja yhteisöllisyys. Korson seurakunnassa ruokailu ei ole pelkästään vain ruokailua vaan siihen on sisäänrakennettu useita aspekteja. Ruokailun järjestäminen on myös kuntouttavaa toimintaa, jossa on mukana tärkeänä osana mm. työllistämisenäkökulma, ihmisten huomioiminen, erilaiset teemapäivät, unohtamatta yhteisöä itseään.

Korsolla on oma malli ja kyllähän sen nyt voi ihan suoraan sanoa, että se on pienoismallissa tämä Yhteisen pöydän ideologian malli. Sen takia heidän on helppo tulla meille, koska meillä se ei ole pelkästään ruokailu, vaan että siinä on kaikki tämä kuntouttava ja tää työllistämisenäkökulma. Sitten se ihmisen huomioiminen ja erilaiset teemapäivät, yhteisöt. Se on rakennettu sinne sisään jo kauan ennen Yhteistä pöytää. Nyt se on Yhteisen pöydän tavoite mitä he hakevat.

Korson yhteisöruokailun kantava ajatuksena on yhteisön hoitava ja tukeva vaikutus, jonka avulla autettavasta tulee pikku hiljaa auttaja.

Siinä on polku että ensin sä voit olla asiakkaana ja sitten kun kunto ja elämäntilanne mahdollistavat niin sun on mahdollisuus siirtyä autettavasta auttajaksi.

Ulla Jokela kuvailee tutkimuksessaan ”Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa” miten diakoniatyö on tietyssä kontekstissa tapahtuvaa prosessia. Hänen tutkimuksensa lähtökohdaksi on ollut asiakkaan näkökulma. (Jokela 2011,79–80.) Tutkimustuloksissa hän on tehnyt johtopäätöksen, että intensiivisessä asiakassuhteessa olevat ihmiset ovat vastavuoroisessa vaihtosuhteessa diakoniatyöntekijän kanssa. Apua saaneet ovat voineet vuorostaan auttaa seurakunnan toiminnassa tai toimimalla tukihenkilöinä. Jokela myös esittää huolensa siitä, kuka asiakkaista on kykenevä tallaiseen toimintaan, ja jääkö heikoimmat jalkoihin tässäkin? (Jokela 2011, 189.)

Korson yhteisöruokailu on Korson seurakunnan diakoniatyöntekijöiden käytännön tarpeiden ja pitkän kokemusten tuloksina syntynyt ruokailun toteutustapa ja tapahtuma. Diakoniatiimi mietti yhdessä mitä he voisivat tarjota diakonian pitkäaikaisasiakkaille. Diakoniatyöntekijät totesivat, että vastaus tähän tarpeeseen on yhteisö ja ruokailu. Kun yhteisöruokailut alkoivat Korson kirkolla useita vuosi sitten, ruokajono saattoi kirkon pihalla olla todella pitkä. Se ei motivoinut diakoniatyöntekijöitä eikä jonossa olevia ihmisiä. Diakoniatyöntekijät kertoivat, että alussa toiminta meni ruoka edellä, mutta pikku hiljaa siihen alkoi tulla myös muita tekijöitä, jotka olivat yhtä tärkeitä kuin ruokailu. Ruuan hakijoille alkoi muodostua oma yhteisö. Asiakkaat saivat itselleen säännöllistä, viikoittaista toimintaa ja heillä oli oma tärkeä meno tullessaan Korson kirkolle ruokailemaan. Diakoniatyöntekijät kertoivat, että asiakkaat kokivat heidät omaksi verkostokseen. Korson kirkolle tultiin kertomaan ja kuulemaan uutiset ja tapaamaan tuttuja samalla kun hakivat ruokakassia.

Korson yhteisöruokailussa ruoka ja sen jakaminen ovat tärkeitä osia, mutta siinä ei mennä ruoka edellä. Korson kirkolle tullaan päivittämään kuulumiset, tapamaan muita ihmisiä ja myös diakoniatyöntekijöitä.

Sit pikku hiljaa kun sitä ruvettiin täällä muokkaamaan, niin se ruoka ei ollut enää se mikä oli se ykkösjuttu, vaan siinä tuli se muukin. Mul on joku muu juttu tällä viikolla, jolloin mulla on meno kun mä meen sinne Korson kirkolle silloin. Me ollaan osa heidän verkostoaan.

Tässä kohdassa Korson diakoniatyössä pääteettiin, että tähän työhön tarvitaan diakoniatyöntekijä, joka sitoutuu tähän työhön ja on mukana. Diakoniatyöntekijät olivat sitä mieltä, että työn kehittymisen edellytys on, että työhön nimetään yksi diakoniatyöntekijä, joka on ruokailussa viikoittain mukana. Johtopäätöksenä on, että valmiuksien voidaan ajatella olevan hyvä tämän tyyppiseen toimintaan. Diakoniatyöntekijät olivat sitä mieltä, että yhteisöruokailussa työntekijä ei voi vain olla nopea vierailija, viikoittain vaihtuva henkilö. Tämä on se asia, johon satsataan ja varataan yhteisöruokailuun yhden diakoniatyöntekijän työpanos. Kun työntekijä ja hankkeessa mukana olevat vapaaehtoiset, kuntouttavassa työtoiminnassa yms. olevat henkilöt ovat tarpeeksi läheisiä, pystyy diakoniatyöntekijä tarjoamaan jokaiselle ihmiselle sen sellaisen työtehtävän, jossa pystyy onnistumaan.

Tarkoitus ei ole tuottaa lisää epäonnistumisia niille ihmisille, joilla on ollut epäonnistumisia elämässään. Pienessäkin tehtävässä onnistuminen antaa tekijälleen hyvän mielen ja kokemuksen, että hän selviää tässä. Tarkoitus ei ole lytätä jo vaikeassa elämänvaiheessa olevaa henkilöä vaan auttaa häntä onnistumaan pienin askelin tehtävästä tehtävään. Tämä tutun diakoniatyöntekijän mukana olo on myös osa Korson yhteisöruokailua, joka luo myös ryhmän jäseniin turvallisuuden tunnetta. Tämä vie diakoniatyöntekijältä paljon työaikaa, mutta siihen ollaan valmiita satsaamaan. Tämä rakenne on yksi heidän menestymisensä ja onnistumisensa edellytys. Diakoniatyöntekijät kertovat myös, että ryhmädynamiikan kannalta on tärkeää, että ryhmän vetäjänä on aina tuttu henkilö, joka on paikalla.

Se vaatii tällaisen, josta mä ite ajattelen aika vahvasti: se on vähän niinku äitinä toimimista siinä, se rauhoittaa sitä porukkaa ja luo sitä turvallisuuden tunnetta. Että siinä on ite paikalla joka kerta. Ja se olis se pyrkimyskin, mahdollisimman vähän mitään muita työtehtäviä siihen keskiviikkopäivälle, ite pystyy olemaan siinä.

9.3 Ruokailun järjestäminen ja ruokapäivän toteuttaminen

Ruokatarvikkeet tulevat Korson kirkolle Yhteisen pöydän erityisellä kylmäjake-luun tarkoitetulla pakettiautolla. Auto käy Korson kirkolla tiistai päivisin ja tuolloin yhteisöruokailun diakoniatyöntekijä käy valitsemassa seuraavana päivänä yhteisöruokailussa tarvittavat ruuat ja elintarvikkeet. Diakoniatyöntekijä kertoi, että on haaste, ettei pysty etukäteen tietämään mitä kunakin jakopäivänä autossa on ja-ettavaksi. Diakoniatyöntekijä voi ottaa autosta sen verran elintarvikkeita kuin ha-luaa ja tarvitsee. Lisäksi diakoniatyöntekijä käy ostamassa kaupasta elintarvik-keita budjettivaroilla ja Vantaan seurakuntayhtymän vuosittain myöntämällä avustuksella yhteisöruokailun järjestämiseksi.

Jos jaettavaa ruokaa ei ole tarpeeksi tai se ei sovellu suunnitteilla olevaan päivän ruokalistaan. Diakoniatyöntekijä toivoi ja esitti kehitystoiveen elintarvikkeiden ja-kelun etukäteissuunnittelun mahdollisuudesta. Hän sanoi, että olisi hyvä, jos Yh-teisessä pöydän ruokavarastosta pystyisi etukäteen tiedustelemaan elintarvike-valikoimia. Tämä helpottaisi ruokatarjoilun suunnittelua. Ruoka-avun aikana tämä suunnitelmallisuus toteutui eli jo noin viikkoa aikaisemmin suunniteltiin millaisia ruokatarvikkeita Korson kirkolle pyritään saamaan.

Keskiviikkoisin Korson kirkolle kokoontuu heti aamusta kello yhdeksään men-nessä Katulähetyksen yhteisöruokailun vapaaehtoiset. Ryhmän koko vaihtelee kymmenestä viiteentoista henkilöön. Ryhmä koostuu sekä vapaaehtoisista, kun-touttavassa työtoiminnassa olevista sekä työllistettävistä henkilöistä. Tämä ruo-kailu on tekijäryhmälle yhteinen päivä, jossa yhdessä suunnitellaan ja tehdään sekä myös ruokaillaan yhdessä.

Ruokailupäivä alkaa yhteisellä aamupalalla ja aina joku ryhmästä on keittänyt valmiiksi kahvia ja laittanut aamupalaa tarjolle. Kokoonnutaan yhteen ja vaihde-taan kuulumiset samalla kun syödään yhdessä aamupala. Tämän jälkeen diako-niatyöntekijä kertoo mitä ruokatarvikkeita eilen on saatu ruoka-autosta ja mitä on tänään tarkoitus tehdä ruuaksi ruokailuun tulijoille. Työtehtävät jaetaan kullekin niin, että jokainen pystyy ne tekemään ja tuntemaan siinä onnistumista. Tämän

jälkeen aloitetaan valmistelut ja ruuan valmistaminen, voileipien tekeminen, ylimääräisten ruokien pussittaminen ja salin ruokapöytien kattaminen. Ruokailuun asiakkaat tulevat puoli yhdentoista aikaan. He voivat odottaa kirkon aulassa ruokailun alkamista. Ruokasalin ovet avataan klo 11 ja asiakkaat pääsevät sisään.

Yhteinen ruokailu alkaa aina lyhyellä hartaudella, jonka pitää pääsääntöisesti seurakunnan pastori. Ennen ruokailun alkua lauletaan ruokavirsi tai lausutaan ruokarukous. Kerran kuukaudessa järjestetään ehtoollishartaus ennen ruokailun aloittamista. Ruoka jaetaan valmiina annoksina pöytiin. Ruokailussa pyritään tarjoamaan alkusalaatti, lämminruoka ja jälkiruoka kahvin kera. Ruokailijamäärät ovat olleet noin viisikymmentä henkilöä viikoittain. Jos ruokaa jää ylimääräistä, asiakkaat voivat saada sitä mukaansa. Lisäksi ylimääräisiä elintarvikkeita on jaoissa niitä haluaville. Ruokailun jälkeen siivotaan ja laitetaan paikat kuntoon yhdessä. Tämän jälkeen pidetään yhteinen loppuyhteenveto, jossa jokainen voi ja saa kertoa miten päivä hänen kohdallaan on sujunut ja millä mielellä lähtee kotiin.

9.4 Muu taloudellinen apu diakoniatyössä

Kysyimme haastattelussa yhteisöruokailun vaikutuksia muuhun diakonia-avustuksien antamiseen. Diakoniatyöntekijät kertoivat, ettei seurakunnissa yleensä ole diakoniatyö avustuksien antamisessa yhteistä linjaa. He sanoivat, että tämä on myös haaste ja kehitystoive, johon toivottaisiin yhtenäistämistä. Jokaisessa seurakunnassa diakoninen avustaminen on seurakunnan oman budjetin sisäinen asia. Korson seurakunnan avustusbudjetti on noin yksitoistatuhatta euroa vuodessa. He sanoivat, että kaikki diakoniatyönasiakkaat eri puolilla Vantaata eivät ole samassa ja samanarvoisessa asemassa, vaan paljon ratkaisee missä alueella asiakas asuu. Diakoniatyön on tärkeää miettiä, miten avustusrahat käytetään. Tällä hetkellä Vantaan seurakunnissa on meneillään diakoniatyön strategian valmistelu, jonka olisi tarkoitus olla valmiina vuoden 2017 loppuun mennessä.

Me ei ikinä pystytä täydentämään yhteiskunnan tukea, ja yhteiskunta lyö koko ajan tiukemmaksi kaikkia juttuja. Ettei sitä ole tarkoitus liu'uttaa meille seurakunnalle sitä mikä on niin kuin kaupungin tehtävä hoitaa.

Diakoniatyöntekijät miettivät Kirkkolain kohtaa, jossa sanotaan missä hätä on suurin ja mihin muu apu ei ylety. Tämä on heille haaste, ketkä tai mikä ihmisryhmä on tätä asiakaskuntaa. Heidän mielestään tällä hetkellä haavoittuvien ryhmä ovat perheet, joiden tilanteet kiristyvät koko ajan.

9.5 Yhteisöllisyys Korson seurakunnan diakoniatyössä

Diakoniselle yhteisötyölle seurakunnassa on ominaista monipuolinen ryhmätoiminta. Yhteisö on diakoniatyössä ihmisistä muodostuva kokonaisuus, alue tai rakennus. Lea Rättyä on väitöskirjaansa varten tutkinut diakoniatyötä yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Rättyän tutkimustulos yhteisöllisyydestä tuli haastatteluissa ilmi myös Korson seurakunnan diakoniatyöntekijöiden haastatteluissa monessa kohdassa. Yhteisötyön kantavia peruspilareita ovat kollektiivisuus, yhteisölähtöisyys ja yhteistyö. Ryhmällä on yhteinen tavoite ja toiminta ja yhdenvertaisuuden kautta muodostuu yhteisö. Yhteisö myös tukee ja kantaa vastuuta myös yksittäisistä yhteisön jäsenistä (Rättyä 2009, 99–100).

Korson seurakunnassa diakoniatyöntekijät ovat pitäneet keittiössä työskenteleville vapaaehtoisille työryhmänjäsenille erilaista koulutusta. Vapaaehtoisille on myös järjestetty virallinen hygieniapassikoulutus. Diakoniapappi on pitänyt koulutusta vapaaehtoisuuden merkityksestä. Lisäksi on ollut talon sisäisiä ja ulkopuolisia koulutuksia katulähetyksen ryhmälle. Yhteisen Pöydän kanssa on tehty suullinen sopimus ruokajakelusta. Aiemmin ruokaa saatiin Ruoka-avun kautta. Yhteisen Pöydän hanke on palkannut keväällä 2016 ruokakoordinaattorin, josta on ollut apua sovittaessa etukäteen ruokamääriä. Häneltä voi myös pyytää esimerkiksi jauheliuhakeittoa sopivia aineksia. Tämä on helpottanut Korson seurakunnassa yhteisöruokailun suunnittelua. Koordinaattorin kanssa sovitaan myös

tulevien lomien ajaksi ruoantuonnin keskeytys. Yhteisöruokailu Korson kirkolla jatkuu taas syksyllä 7. päivä syyskuuta 2016 (Havaintopäiväkirja 2016).

Diakoniastrategia Korson seurakunnan diakoniatyössä näkyy kolmen painopisteen kautta, joihin on sitouduttu. Vantaan seurakuntien diakoniatyön yhteiset painopisteet ovat asiakastyö, yhteisötyö ja vaikuttaminen. Asiakastyö toteutuu avopäivystyksenä. Työssä noudatetaan sovittuja laatukriteerejä. Lisäksi toteutetaan yhteisötyötä, mikä tarkoittaa katulähetysten järjestämää yhteisöruokailua ja lisäksi ovat diakoniatyön järjestämät erilaiset retket. Olennaista on hahmottaa yhteisön toimintaympäristö. Vastaako strategia tätä päivää ja pohditaan tarvitseeko sitä muuttaa.

On tää yhteisötyö, jonka alle menee sitten nää ruokailut, mutta sinne menee myös Kirkon kulmat ja retket ja muut mitä nyt missäkin seurakunnassa jokaisessa on vähän omalla tyylillä. Mikä on sen toimintaympäristö, vastaako se strategia tätä päivää? Haetaan sitten mitä pitää muuttaa vai tarvitseeko muuttaa.

Yhteisöllisyys näkyy Korson seurakunnan kansainvälisessä työssä niin, että maahanmuuttajatyötä tehtäessä mietitään tarkasti areena, johon ihmiset kutsutaan. Korsossa tuetaan työtä antamalla toiminnalle tilat, ja hoidetaan tapahtumaan ilmoittautuminen. Tapahtumassa ollaan paikalla. Tapahtuman keskipisteenä ei kuitenkaan ole seurakunta työntekijöineen. Seurakunnan tehtäväksi koetaan tapahtuman puitteiden järjestäminen. Paikalle tulevat ihmiset saavat tilaisuuden solmia suhteita, vaikkapa ruokakurssilla.

Yhteisöruokailussa yhteisöllisyyden koetaan toteutuvan työryhmään kuulumisen kautta. Työssä ei voi olla koskaan valmis, vaan toiminta tulee pitää avoimena, ja sitä tulee kehittää. Asiakaskyselyn pohjalta on noussut esiin yhteinen tekeminen. Suurella Sydämellä sivustolta on etsitty kävely- ja keskusteluryhmään ohjaajaa. Näin yhdessäoloa voidaan jatkaa useampana päivänä. Yhteinen Pöytä- hanke on toiminnan mahdollistaja ruokajakelun kautta. Työskentelytapa on ollut Korson seurakunnassa olemassa jo ennenkin. Yhteinen Pöytä-hankkeelta toivotaan yhteisöllisyyttä lisääviä teemapäiviä ja yhteistyötä oppilaitosten kanssa.

Katulähetysten yhteisöruokailussa kävijöitä on ollut 35–110 kerrallaan. Tunnelma ruokailussa on ollut rauhallinen. Haasteena koettiin se, että vaikka kävijöitä on ollut viikoittain 50–60, ovat kaikkein huonokuntoisimmat jääneet tulematta. Tilanne on huomattu myös Tikkurilan seurakunnassa. Huonokuntoisimpiin ei ole saatu yhteyttä, eikä voida ennustaa, palaavatko he toimintaan mukaan. Vuodenaikojen vaihtelu ei ole näkynyt kävijämäärissä, mutta kuun alku ja loppupuoli kyllä.

Sitten kuun loppua kohden niin kuin viime kerralla oli se ehtoolishetki, niin silloinhan oli huomattavasti enemmän (kävijöitä).

Toiminnan tarkoituksena ei ole koota mahdollisimman suurta ruokailijamäärää paikalle kerralla. Yhteisöllisyys koetaan säilyvän paremmin kun on vähemmän väkeä.

Sitten vaikka sinne tulee joku vähän huonompi kuntoisempi, niin helpommin se sinne soljahtaa ja oppii sen yhteisön tavat kuin jos sinne tulee valtava levoton sakki yhtä aikaa.

Katulähetys ry:n yhteisöruokailussa on aikaisemmin toimittu niin, että ruokailijat ovat itse hakeneet valmiin ruuan tarjoilupöydältä.

Se on ollut jonottamista, ruoanjonottamista varmaan, nää ihmiset on oppinut siihen, että ne jonottaa joka paikassa, mutta että ihminenhan äkkiä oppii siihen, että itsekin haluaa jonottaa..

Nyt ruokailu järjestetään tarjoilemalla ruoka pöytiin ruokailijoille. Vapaaehtoiset tarjoilevat annokset. Samalla ruokailutilanne on rauhoittunut. Kunnioittava ja kiireetön ruokailu antaa ruokailijalle aikaa nauttia syömisestä.

...antoi tänään sen palautteen, että tänne pitäisi saada Vantaan Sanomien toimittaja, että mitä tässä nyt mietitään kun ihminen istutaan pöytään ja pöydässä on pöytäliinat ja kattaus ja tarjoillaan, niin se mitä se hänen kohdallaan sitten voi poikia on joskus pienestä (kiinni).

Yhteisöruokailu, jossa ruoka tulee tarjoiltuna asiakkaille pöytään, on luonut uuden toimintamallin. Tilanne on ollut monelle uusi ja haastava. On jaksettava uskoa siihen, että ruoka riittää kaikille.

En saanut ... luottamaan siihen, mutta näin ihminen rupeaa toimimaan, kun se joutuu taistelemaan koko ajan siitä, että saanko minä (ruokaa).

Vantaan Seurakuntayhtymä rahoittaa osaltaan Yhteinen Pöytä hanketta ja seurakuntien ruokailua. Ruoka-avun rahoituksen päättymisen jälkeen oli toiminnassa muutama välivuosi. Seurakunnat saivat hankkia itsenäisesti ruoan yhteisöruokailuun. Yhteinen pöytä hanke toteutuu yhdessä Vantaan kaupungin kanssa. Nyt kun seurakunnan tilat ja toiminnan aloitus on hoidettu, toivotaan toiminnan jatkuvan pitkäjänteisempänä.

Sitä on niin paljon pohjustettu, siinä takana oli näitä neuvotteluja Helsingin kanssa ... ensin oli tulossa ihan eri malli, kunnes sitten se muotoutui Vantaalla tällaiseksi malliksi niin kuin se on meillä.

Diakoniatyössä korostuu jokaisen ihmisen arvokkuus. Työntekijän oma asenne työhön näkyy hänen suhtautumisessaan asiakkaisiin. Diakoniatyö vaatii tilanne-tajua, ja kykyä eläytyä toisen ihmisen senhetkiseen elämäntilanteeseen. Yhteisöllisyyden kehittäminen Yhteinen pöytä -hankkeen aikana koettiin yhteisöstä lähteväksi. Työntekijät kokevat olevansa tiivis osa yhteisöä, koska Korson keskustassa kaikki on tiiviisti lähellä. Työtä tehdään asiakkaiden kanssa yhdessä.

Korso on vähän niin kuin ihannepaikka. Tää on kirkko keskellä tätä kylää. Tässä on nämä pubit ja terassit ja se antaa mahdollisuuden, että me oikeasti ollaan keskellä (kylää) näiden ihmisten kanssa. Niin joo se poikii ne parhaimmat kontaktit ja keskustelut ja sen luottamuksen.

Työntekijät ovat huomanneet, että ihmiset kyllä muistavat, kun ovat tulleet hyvin kohdatuiksi. Ihmiset luottavat diakoniatyöntekijöihin. Yhteisöllisyys on kasvanut luottamuksen kanssa. Yhteenkuuluvuuden koetaan lisääntyvän seurakunnassa, kun työtä tehdään omasta halusta, siksi että se koetaan hyväksi.

Jos on jokin uhkatilanne niin kuka meitä puolustaa eniten että älä, pikkasen rajaa, se on sentään Korson seurakunnan diakonissa, että silleko alat huutamaan.

Jokaisen yhteisruokailun jälkeen pidetään ruokailun tekijäryhmälle päätöspalaveri. Samalla käydään läpi aamupäivä ja yhteisruokailun eri vaiheet. Kokouksessa on mahdollista puhua jos joku asia on jäänyt vaivaamaan. Samalla kaikkia kiitetään julkisesti osallistumisesta. Vapaaehtoisille järjestetään myös virkistyspäiviä ja retkiä, sekä kiitosjuhlia.

Korsossa on vapaaehtoistyöntekijöitä eniten diakoniassa. Kaikkiaan vapaaehtoisia on noin kaksi sataa, kun otetaan mukaan myös kuorolaiset. Seurakunta muistaa vapaaehtoisia vuosittain jollain pienellä lahjalla. Vapaaehtoiset ovat erittäin sitoutuneita työhönsä ja siksi koetaan, että vapaaehtoisen tulisi saada työstään arvostusta.

Me ainakin halutaan pitää huolta näistä ihmisistä, kun ne tulee vapaaehtoisiksi.

Seurakunnan diakoniatyö jakaa myös jonkin verran lahjoituksena saatuja ruokakasseja perheille enintään kolme kertaa vuodessa. Asiakkaita ohjataan myös yhteisruokailuun. Avustusmaksusitoumukset ohjautuvat lapsiperheille.

Vapaaehtoiset toimivat Katulähetyksen lisäksi muissakin vapaaehtoistehtävissä diakonian sisällä. Diakonia koetaan lähimmäispalveluna. Seurakunnassa on erilaisia harrasteryhmiä, lähimmäispalvelua ja tukihenkilötoimintaa. Lisäksi yhteistyötä tehdään Vantaan kaupungin kotipalvelun kanssa. Seurakunnan diakoniatyöntekijä järjestää tarvittaessa vapaaehtoisille henkilökohtaista työnohjausta. Tavoitteena olisi keskustella heidän kanssaan kerran vuodessa. Ohjattujen retkien jälkeen vapaaehtoisten kanssa on käyty koettua läpi. Oman kokemuksen avulla voi ymmärtää, miltä tuntuu ottaa apua vastaan.

Me lähdettiin tästä yhdessä julkisilla Helsinkiin. Hurstin ruokajonoon jonottamaan ja jokainen siellä vuoron perään jonotettiin ja ihan kylmiltään. Että nyt tähän jonoon ja sitten sen jälkeen lähdettiin siitä kahvilaan istumaan ja purkamaan...Mitä tuli koettua ja miltä se tuntui kun siinä jonotit ja sulle ojennettiin ruokakassi ja kun siellähän on

hyvin erilainen se ruoka. Sä vaan siinä niin kuin seisot ja jonotat ja tulee joku ihminen ja ojentaa ... On hyvä palauttaa (mieleen), että miltä susta tuntuu, mitä sä toivoisit ite, että sieltä sulle sanottais niin sä ehkä voisit tehdä sen näin sitten.

Diakoniatyöntekijöiden kokemuksen mukaan vierailusta oli hyötyä. Oman yhteisruokailun edut tulivat esiin. Rauhallinen syöminen pöydän ääressä voi olla hyvä kokemus asiakkaalle. Pöytiin tarjoiltaessa ja asiakkaiden kanssa keskustellessa asiakas tulee huomioiduksi eri tavalla. Diakoniatyöntekijät ovat pohtineet, voisiko yhteisruokailun tarjoilijoille hankkia koulutusta.

Meidän ruokailu onkin kiva, että voi tulla ja voi istua ja tässä rauhassa syödä. Se ei ole vaan, että sä kuljet jonkun käytävän läpi ja saat puskin ja lähdet. Ei tarvitse välttämättä sanoa kenellekään yhtään mitään.

9.6 Kehitysehdotuksia Yhteinen pöytä –hankkeeseen

Diakoniatyöntekijät kokivat, että entisessä käytännössä yhteistyö Ruoka-apu ry:n kanssa toimi seurakuntaan päin. Seuraavan viikon ruoka suunniteltiin etukäteen. Yhteinen Pöytä- hankkeen kanssa näin ei ole toistaiseksi voitu toimia. Tämä koettiin haastavaksi, ja kehittämistehtäväksi. Toivottiin, että hankkeelle saataisiin suunnitteleva ja koordinoiva tahon. Pohdittiin mahdollisuutta, voisiko Yhteisen pöydän kautta järjestyä kuntoutettavien ihmisten työpaikkojen organisointi. Koordinointivastuu olisi hyvä olla yhdellä henkilöllä. Kuntoutujan olisi helpompi sopia työpäiviä vaikka eri seurakuntiin, koska työmarkkinatuen tai peruspäivärahan lisäksi kuntoutuja saa yhdeksän euroa päivässä ja matkakorvaukset. Tämä mahdollistaa siirtymiset eri työpisteelle.

Että on tietty henkilö (Yhteisessä pöydässä), he tietävät, mitä paikkoja on, että Korsossa vaikka tarvittaisiin kaksi niin sitten heidän kauttaan... että mä oon alkuun vaikka tän kuusi kuukautta tässä yhden päivän, mutta sitten mä ottaisin vaikka Tikkurilasta toisen päivän.

9.7 Yhteisöruokailun vaikutus diakoniatyöhön

Diakoniatyöntekijät ovat seurakunnassa se työntekijäryhmä, joka ensimmäisenä on havaitsemassa oman alueen ja yhteiskunnan muutokset alueen ihmisiin. Diakoniatyöntekijöiden työ tuo ihmiset lähelle, koska se on kohtaamista, kuuntelemista ja auttamista. Diakoniatyöntekijät näkevät ihmisten tilanteita ja elämää lähietäisyydeltä ja tiedostavat jo etukäteen miten esimerkiksi ihmisten elämäntilanteet menevät esimerkiksi työttömyyden kohdatessa. Korson seurakunnassa on ajallisesti pitkä kokemus yhteisöruokailusta. Sen kautta diakoniatyöntekijät ovat saaneet käytännön tietoa alueensa asiakkaiden tilanteista ja ovat voineet suunnata työtään tarvittavaan suuntaan. Korson seurakunnan diakoniatyöstä jaetaan osto-osoituksia alueen yhteistyöruokakauppoihin. Diakoniatyöntekijät pyrkivät myös ohjaamaan ruoantarvitsijoita tulemaan mukaan viikoittaiseen Katulähetyksen ruokailuun. Ilman tätä viikoittaista yhteisöruokailua Korson seurakunnan diakoniatyö olisi tältä osin erilainen. Tämä on myös Yhteinen pöytä –hankkeen yksi tavoitteista.

Haastattelussamme diakoniatyöntekijät kertoivat, että nyt yhteiskunnassa puuttuu sellainen turvaverkko, jolla ihmisiä saataisiin jo ennakolta avun piiriin ennen kuin heidän ongelmat ovat jo päässeet liian suuriksi. Koska diakoniatyöntekijöillä on arkipäivän kokemusta ja tietoa ihmisten elämän ongelmista, olisi hyvä jos kunnan ja päättävien tahojen kanssa olisi enemmän yhteistyötä ja asioihin voitaisiin vaikuttaa oikeasti. Nyt diakoniatyöntekijät voivat omien sanojen mukaan vain odottaa kunnes asiakkaat ”putoavat” heille. Diakoniatyöntekijöiden yhteiskunnallisen tilanteen näky on todellista. Tätä vaikuttamistyötä pitää ja pitäisi tehdä vielä nykyistä enemmän. Ulla Jokelan väitöskirja ”Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa” puhuu tästä diakonia- ja sosiaalityön samankaltaisuuksista. Jokelan tutkimuksen yksi tuloksista oli, että diakoniatyö on kokonaisvaltaista, joka puolustaa, kohtaa ja kulkee asiakkaiden rinnalla. Diakoniatyöntekijät voivat myös olla linkki asiakkaiden ja julkisen sosiaaliturvan välillä. (Jokela 2011, 191–193). Tämä tutkimuksen tulos tuli esille myös haastattelussamme.

Korson seurakunnassa ruokailu ei ole pelkästään vain ruokailua vaan siihen on sisäänrakennettu useita aspekteja. Ruokailun järjestäminen on myös kuntouttaa

työtoimintaa, jossa on mukana tärkeänä osana mm. työllistämisenäkökulma, ihmisten huomioiminen, erilaiset teemapäivät, unohtamatta yhteisöä itseään. Karjalaisten raportin ”Kuntouttava työtoiminta – aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa? Empiirinen tutkimus” 2010 mukaan valtaosa asiakkaista koki, että kuntouttava työtoiminta antaa heille hyvän ratkaisun, koska tämä tarjoaa heille säännöllisen päivärytmin ja sosiaalisesti kuntouttavan elementin. (Karjalainen, Jarno ja Karjalainen, Vappu 2010, 67–68).

Jokelan tutkimuksessa tuli esille myös diakoniatyön kohtaamiset asiakkaiden kanssa. Tapaamiset ovat näille apua hakevalle henkilölle tärkeitä ja ainutkertaisia. Asiakas odottaa saavansa itselleen henkilökohtaista palvelua ja ongelmiin ratkaisua. Asiakkaat kokevat diakoniatyön pääsääntöisesti positiivisena. Diakoniatyöntekijälle voi ja uskaltaa puhua helpommin asioistaan kuin vaikka sosiaalityöntekijälle. Diakoniatyö on työtä niiden henkilöiden eteen, joita ei muuten auteta. Heikompiosaiset eivät itse jaksaa nostaa tarpeeksi ongelmia esille yhteiskunnassa. Tässä tarvitaan puolestapuhujia näiden ihmisten puolesta päättäjien suuntaan ja pitämään asioita esillä. Tässä työssä diakoniatyöntekijät ovat asiantuntijoita, koska heillä on arkipäivän tieto. Diakoniatyöntekijät voivat tehdä sitä vain olemalla mahdollisimman lähellä ihmisiä, ja oikeasti kuulla ja olla kuulolla. (Jokela 2011, 192–193, 198–199).

9.8 Yhteisöllisyyden toteuttaminen diakoniatyössä

Diakoniatyöntekijöiden mukaan yhteisöllisyys on yksi kolmesta diakoniatyön strategisesta painopisteestä (asiakastyö, yhteistyö ja vaikuttamistyö). Heidän kokemuksensa mukaan näihin diakoniatyössä on myös sitouduttu. Painopisteinä ovat laatuksien noudattaminen, yhteistyö ja vaikuttaminen. Korson seurakunnassa asiakastyö toteutuu avopäivystyksenä. Työssä noudatetaan sovittuja laatuksiteerejä. Lisäksi toteutetaan yhteistyötä, mikä tarkoittaa katulähteyksen järjestämää ruokailua ja lisäksi ovat erilaiset retket. Korson seurakunnalla on kahvilatoimintaa Kirkon kulmassa. Tila on avoin kaikille. Kolmanneksi strategian painopisteeksi mainittiin vaikuttaminen.

Yhteisöruokailussa yhteisöllisyyden koetaan toteutuvan työryhmään kuulumisen sekä yhteisen tekemisen kautta. Thitz toteaa väitöskirjassaan ”Seurakunta osallisuuden yhteisönä” että kun ihminen otetaan vastaan ja kohdataan yhteisössä, hän kokee tullessa hyväksytyksi. (Thitz 2013, 85.) Katulähetysten ruokailussa kävijöitä on ollut 35–110 kerrallaan. Tunnelma ruokailussa on ollut rauhallinen. Diakoniatyöntekijät kokivat haasteellisena sen, että vaikka kävijöitä on ollut viikoittain 50–60, ovat kaikkein huonokuntoisimmat jääneet tulematta. Toisaalta ruokailuun ei ole haluttu kerrallaan paljon ihmisiä, koska yhteisöllisyyden on koettu säilyvän paremmin silloin kun ruokailuhetkessä on paikalla vähemmän ihmisiä.

Hengellisyteen on kiinnitetty huomiota säännöllisillä hartaushetkillä. Katulähetysten aluksi on pidetty kerran kuussa ehtoollishartaushetki ja lisäksi jokaisen ruokailun alussa on hartaus, jonka pitää seurakunnan pappi. Diakoniatyöntekijöiden mukaan yhteisöllisyyden kehittäminen Yhteinen Pöytä -hankkeen aikana koettiin yhteisöstä lähteväksi. Thitzin tutkimuksen mukaan pienet kehittämistoimet voivat auttaa yhteisöllisyyden kehittymistä jos ne aikaansaavat yhteisöllisyyttä vahvistavia sosiaalisia rakenteita. (Thitz 2013, 88.) Diakoniatyöntekijät kokivat olevansa osa yhteisöä, koska Korson keskustassa kaikki on tiiviisti lähellä. Työtä tehdään asiakkaiden kanssa yhdessä. Työntekijät ovat huomanneet, että ihmiset kyllä muistavat, kun ovat tulleet hyvin kohdatuiksi. Rauhallinen syöminen pöydän ääressä voi olla hyvä kokemus asiakkaalle. Pöytiin tarjoiltaessa ja asukkaiden kanssa keskustellessa asiakas tulee huomioiduksi eri tavalla. Diakoniatyöntekijät ovat myös kokeneet, että ihmiset luottavat diakoniatyöntekijöihin.

Diakoniatyössä korostuu jokaisen ihmisen arvokkuus. Työntekijän oma asenne työhön näkyy hänen suhtautumisessaan asiakkaisiin. Diakoniatyö vaatii tilanettaajua, ja kykyä eläytyä toisen ihmisen senhetkiseen elämäntilanteeseen. Yhteisöllisyys on myös kasvanut luottamuksen kanssa. Diakoniatyöntekijöiden mukaan yhteenkuuluvuuden koetaan lisääntyvän seurakunnassa, kun työtä tehdään omasta halusta, siksi että se koetaan hyväksi. Joskus se vaatii menemään oman mukavuusalueen ulkopuolelle. Työryhmän mietinnössä ”Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015” todetaan, että diakonia tarjoaa vapaaeh-

toisille mahdollisuuden toimia lähimmäisenrakkauden puolesta ja kantaa vastuuta. Mietinnön mukaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tehtävänä on vahvistaa vertaisryhmiä ja niiden huolenpitoa jäsenistään, sekä olla mukana rakentamassa yhteistyöverkostoja. Näitten verkostojen tarkoituksena on antaa ihmisille kokemus siitä, että he kuuluvat johonkin, ja joissa turvallisuus sekä huolenpito toisista ihmisistä toteutuvat. (Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö 2007, 40,).

9.9 Kuntouttava työtoiminta

Haastatteluissa kävi ilmi, että Yhteinen pöytä –hankkeen järjestämässä yhteisöruokailussa on mukana kuntouttavassa työtoiminnassa olevia henkilöitä. Kuntouttavasta työtoiminnasta on mainittu laissa kuntouttavasta työtoiminnasta ”parannetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja työ- ja elinkeinoviranomaisen tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun.” (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta. Finlex.fi) Kuntouttavassa työtoiminnassa on tarkoituksena ja tavoitteena on tukea työttömän henkilön toimintakykyä ja vahvistaa hänen arjenhallintaansa sekä työ- ja toimintakykyä. Syrjäytymistä ehkäistään työtoiminnalla ja muilla palveluilla. (Stm.fi i.a.)

Korson seurakunnassa diakoniatyöntekijät ovat tukena tässä ryhmässä mukanaoleville henkilöille. Vantaan kaupungin kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä, jolla voidaan tarjota työtehtäviä kuntouttavassa työtoiminnassa oleville henkilöille. Haastatteluhetkellä kuntouttavassa työtoiminnassa oli kolme henkilöä. Jokainen ryhmän henkilö tulee mukaan omana itsenään ja omine asioineen. Häntä tuetaan, hänen kanssa käydään keskusteluja ja asetetaan yhteisiä välitavoitteita. Diakoniatyöntekijät kokevat, että yhteisöruokailuryhmän tuki ja tukeminen henkilökohtaisella tasolla kuuluu heidän työhön.

Ihminen tulee työryhmään oli se sitten vapaaehtoistyöntekijä tai kuntouttavassa työtoiminnassa oleva, niin se ei tule pelkästään antamaan sitä työpanosta vaan (hän) tulee koko elämänsä kanssa. Sitten alusta asti painotetaan, että keskustelu kuuluu tähän.

10 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuslupa haettiin joulukuussa 2015 Korson seurakunnan kirkkoherralta kirjallisesti. Lupa sisälsi tutkimusluvan, luvan havainnointiin ja työskentelyyn vapaaehtoisena Korson seurakunnan yhteisöruokailussa keväällä 2016. Lupa saatiin tammikuussa 2016. Tämän jälkeen pääsimme havainnoimaan yhteisöruokailua Korsossa, sekä osallistumaan yhteisöruokailuun vapaaehtoisena. Tavoitteemme oli tehdä tutkimuksemme luotettavasti ja rehellisesti. Toimme esille työprosessit ja tutkimusmenetelmät, sekä noudatimme yleisiä hyviä tutkimuskäytänteitä. Seurasimme tekemäämme tutkimussuunnitelmaa sekä saatua tutkimuslupaa. Lisäksi ohjauskeskusteluissa toukokuussa 2016 tuli ilmi, että tutkimusluvan lisäksi opinäytetyön tekemiseen pitää tehdä Korson seurakunnan kanssa sopimus opinäytetyön tekemiseksi. Tämä sopimus allekirjoitettiin heinäkuussa 2016.

10.1 Laatu ja luotettavuus

Etukäteen työn laatuun pyritään vaikuttamaan tekemällä hyvä haastattelurunko. On pohdittava, miten teemoja voidaan syventää, sekä suunnitellaan vaihtoehtoisia lisäkysymyksiä. Teknisen tallennusvälineistön tulee olla kunnossa. Käytimme kahta iPadia haastatteluiden tallentamiseen. Aineisto tulee litteroida pian haastattelunteen jälkeen, jonka teimme. Tekstin litterointi oli haastavaa, koska haastateltavien ajatuksien virrasta asian ymmärtäminen vei aikaa. Litteroitua tekstiä tuli 32 sivua. Käsitemallilla tarkennetaan tutkimuksen luotettavuutta, ja tutkija tutkii mitä on aikunut, ja tutkijan käsitteet ovat mahdollisimman lähellä tutkittavien käsitystä. Tutkimuksen tuloksissa on mietittävä tutkimustuloksen yleistettävyyttä. Myönnetään, että tulokset riippuvat historiallisesta tilanteesta ja jokaisen yksilön ainutlaatuisuudesta. Yleistettävyyden korvaa vaatimus siitä, että ihmistä tutkitaan luonnollisissa oloissa. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 184–188.)

Tutkijan on hyvä mainita, millaisen roolin hän valitsi. Oliko tutkija neutraali? Tee-mahaastattelusta ja havainnoinnista muodostuvassa tutkimuksessa tutkijan on

lähes mahdotonta olla neutraali, koska hän on sisällä tekemässään tutkimuksessa. Laadullisessa työssä on erotettava olennainen epäolennaisesta. On huomioitava haastatteluista esiin nousevat poikkeamat, ja erilaisuudet. Haastattelu-teemoista muodostuu kokonaisuuksia, jotka kytketään teoriaan. Koska aineistomme oli pieni, analysointi saattaa jäädä kuvailutasolle. On mahdollista, että saamiemme havainnot ei voida yleistää, vaikka kysymykset ovatkin toistettavissa eri seurakuntien diakoniatyöntekijöille. Eri seurakuntien olosuhteet ja resurssit ovat vaihtelevia ja tapa tehdä työtä vaihtelee sekin. Toinen tutkimus olisi sitten tehdä vastaava kysely samanaikaisesti useammassa seurakunnassa ja vertailla näiden tuloksia keskenään. Pyrimme luotettavuuteen, sekä analyysin tiedonkeruun ja raportoinnin aikana. Tutkijan oma persoonallisuus vaikuttaa luotettavuuteen. Tutkimustuloksia kohtaan tulee olla neutraali. Opinnäytetyötä on tehty avoimesti ja siitä on kerrottu seurakunnan yhteisöruokailun vapaaehtoisille. Säilytimme ammatillisuuden ja rehellisyyden havainnoidessamme ja pohtiessamme erilaisia työtehtäviä ruokailussa. Noudatimme ohjeita ja hyviä työtapoja. Eettisyys tähtää aina siihen, että pohditaan omaa toimintaa ammatillisesti.

Osa tutkimuksesta pohjautuu omiin havaintoihimme ja kumpikin havainnoi asioita omien näkökulmiensa kautta. Tämä on voinut vaikuttaa tutkimukseen. Yhteisten keskustelujen kautta veimme yhteistä havaintoprosessia eteenpäin. Katsoimme hyväksi myös liittää havaintopäiväkirjamme yhteiseksi materiaaliksi. Opinnäytetyöprosessi on ollut ajallisesti pitkä. Se on kestänyt syksyn 2015 ja koko kevään 2016, valmistuen syksyllä 2016. Samalla kun diakoniatyö on muokkaantunut Korsossa, myös meidän ajattelutapa ja teoreettinen tietomme on lisääntynyt. Tutkimus on vaikuttanut meidän omaan ammatilliseen kehittymiseen ja ajatteluun. Diakoniatyön eri elementit ovat alkaneet elämään konkreettisesti mielissämme. Mielestämme tämän kaltaisessa toiminnassa mukana oleminen antaa lisää tietoa ja syvyyttä tutkittavasta asiasta. Keskeytimme erityisesti yhteisöruokailun toiminnankuvaamiseen.

Olimme luvanneet tehdä haastattelun siten, että haastateltavien anonymiteetti säilyy. Tämä oli haaste kun käytimme suoria lainauksia tekstissä. Joitain haastattelun osia jouduttiin jättämään pois tämän takia. Oikolukuvaiheessa korjattiin asiavirheitä yhteisessä palaverissa työelämän edustajien kanssa.

Opinnäytetyöprosessi on kestänyt pitkään, samoin kuin yhteistyö Korson seurakunnan diakoniatyöntekijöiden kanssa. Tänä aikana me opinnäytetyön tekijät olemme muuttuneet tutkimuksen myötä. Huomasimme tutkimuksen aikana, että opinnäytetyömme ei perustunutkaan vain tutkimuskysymyksiin ja niiden analysointiin, vaan koko siihen prosessiin, jossa olemme olleet mukana. Työelämälähtöisessä opinnäytetyössä haastateltavilla on oikeus korjata ja oikaista haastatteluvastauksiaan.

11 POHDINTA

Tutkimusprosessimme kesti noin puoli vuotta, ja havaitsimme jo tänä aikana kehitystä ja muutosta Korson seurakunnan yhteisöruokailussa. Viikoittainen yhteisöruokailu antaa seurakunnan diakoniatyölle kehittämisen mahdollisuuksia. Diakoniatyöntekijät pystyvät seuraamaan ruokailijamäärien kehittymistä ja ohjaamaan yhteisöruokailua tarvittavaan suuntaan. Diakoniatyöntekijät kertoivat haastattelussa, että yhteisöruokailua on tarkoitus kehittää jatkossakin koko ajan. Diakoniatyö ei arvota asiakkaita ja tässä yhteisöruokailussa kaikki ovat tasavertaisessa asemassa ja tervetulleita. Viikoittainen järjestetty ruokailu vähentää diakoniapäivystyksessä kävijöiden määrää. Yhteisöruokailu on konkreettista avustamistyötä, jossa diakoniatyöntekijä laittaa myös oman persoonansa mukaan työhön. Yhteisöruokailu on myös arjessa tapahtuvaa käytännön työtä, jossa työntekijä itse kehittyy ja oppii työn kautta. Tämä on työn kehittämisen edellytys.

Seurakunta on tehnyt päätöksen, että yksi diakoniatyöntekijä on sitoutunut tähän yhteisöruokailun työn suunnitteluun, ja arjen käytännön toteutukseen. Hänellä on myös vastuuna ns. yhteisöruokailun vapaaehtoispaketti, sisältäen vapaaehtoisten rekrytoimisen, haastattelut ja kouluttamisen. Lisäksi hän toimii yhteyshenkilönä ja linkkinä Vantaan kaupungin kuntouttavan työtoiminnan osalta. Tämä tutun diakoniatyöntekijän mukanaolo on myös osa Korson yhteisöruokailua, ja se luo ryhmän jäseniin turvallisuuden tunnetta. Diakoniatyöntekijät ovat itse tyytyväisiä

tähän päätökseen ja työnjakoon. Ihmisten kanssa tapahtuva työ on aina vuoropuhelua ympäristön kanssa ja se vaatii herkkää kuulevaa korvaa.

Diakoniatyöntekijä kertoi, että ruokailua on ollut haasteellista suunnitella, koska tulevista elintarvikkeista ei ole ollut tarkkaa tietoa. Tähän on nyt kevään 2016 aikana positiivinen muutos. Diakoniatyöntekijän on mahdollista tilata Yhteisen pöydän koordinaattorilta seuraavaan ruokailuun tarvittavat elintarvikkeet. Tämä vähentää myös seurakunnan budjettivaroilla ostettavia elintarvikkeita. Kuntouttava työtoiminta puolestaan vahvistaa diakoniatyön yhteistyötä Vantaan kaupungin kanssa.

Korson seurakunnassa toteutuva toiminta, jossa autettavasta henkilöstä voi tulla auttaja, olisi hyödynnettävissä myös muissa seurakunnissa. Aktiivinen osallistuminen Yhteinen pöytä –hankkeeseen ja huolellinen suunnittelu luo toimintatavan, joka on toteutettavissa myös muualla. Apua ja tukea saa Yhteinen pöytä -hankkeelta ja muilta hankkeessa mukana olevilta tahoilta. Kaikissa seurakunnissa on olemassa jonkinlaiset toimintaan sopivat tilat ja vapaaehtoisresurssit. Enemmän tämä vaatii muutosta perinteiseen toimintatapaan.

Yhteinen pöytä -hanke tuo uudenlaisen yhteisöllisyyden diakoniatyöhön. Toimintamalli mahdollistaa uudenlaisen yhteisöllisyyden seurakuntatyössä ollessa avoin ja vastaanottava. Se mahdollistaa tasa-arvoisen rinnakkaistyöskentelyn eri ammattiryhmien ja asiakkaiden välillä. Yhteinen pöytä -hankkeella on ollut tavoitteena yhdistää hävikkiruoan parissa työskentelevät tahot ja saada hävikkiruoka hyötykäyttöön. Toivoimme, että tutkimuksen kautta saamamme tutkimustulokset auttaisivat diakoniatyöntekijöitä kehittämään työtään sellaiseksi kuin ne projektin kannalta ovat tärkeitä. Hyviä työmenetelmiä voisi hyödyntää, jotta ne jäisivät elämään ja kehittymään.

11.1 Jatkotutkimusaiheita

Ehdotamme jatkotutkimusaiheeksi seurakunnassa tehtävää hanketyötä yhteisöruokailun yhteyteen järjestettävissä muista hyvinvointia tukevista tapahtumista.

Esimerkiksi opiskelijat aloittaisivat hanketyön haastattelemalla diakoniatyönasiakkaita. Näiden toiveiden pohjalta kerättäisiin asiakkaiden esiintuomat asiat heidän omaan hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Sairaanhoidonopiskelijat voisivat käydä tapaamassa asiakkaita, ja antaa toivottua terveysneuvontaa. Yhteistyötä paikallisten Marttojen tai alueen ammattikoulun kokkilinjan kanssa voisi hyödyntää. He voisivat vieraillla yhteisöruokailussa neuvomassa ja ohjaamassa miten jaettavia ruokatarvikkeita voisi hyödyntää omassa ruoanlaitossa. Lisäksi voitaisiin tehdä perusruokaohjeita, jotka asiakkaat voisivat ottaa mukaan.

Olisi mielenkiintoista verrata ja tutkia eri paikallisseurakuntia, joissa Yhteinen pöytä -hankkeen hävikkiruokaa jaetaan. Tutkimusta olisi hyvä tehdä pitkittäistutkimuksena, jossa diakoniatyöntekijöille tehtäisiin sovitun ajan kuluessa useampi kyselytutkimus. Saatu tieto auttaisi pitkäjännitteisessä hankesuunnittelussa, sekä mahdollisesti siitä versovassa jatkotoiminnassa. Voitaisiin myös tutkia, miten seurakuntien muiden työalojen työtä ja toimintaa saataisiin enemmän mukaan yhteisöruokailuun. Tällä hetkellä yhteisöruokailu ja ruokajakelu koetaan perinteisesti diakoniatyön tehtäväksi. Tämä on kuitenkin työtä, jossa kaikkien seurakunnan työalojen tulisi olla mukana. Tutkimuksen pohjalta yhteisöruokailu voisi kehittyä, ja löytää uusia yhteistyömuotoja eri työalojen välillä.

LÄHTEET

Berliner Tafel. Viitattu 6.5.2016. <http://www.berliner-tafel.de/berliner-tafel/>

Diakonian viranhaltijan ydinosaaminen. Viitattu 6.3.2016. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/diakonia_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/diakonia_yo.pdf)

Diakoniatyöntekijöiden liitto. Eettiset ohjeet. Viitattu 24.4.2016. <http://www.dtl.fi/modules/system/stdreq.aspx?P=382&VID=default&SID=950769507695076&S=0&C=28337>

Gothóni, Raili & Jantunen Eila 2010. Käsitteitä ja käsityksiä diakoniatyöstä ja diakonisesta työstä. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Juvenes Print Oy

Grönlund, Henrietta & Hiilamo, Heikki 2006. Diakonian resurssit ja alueellinen tarve. Panostetaanko diakoniaan kunnan huono-osaisuuden mukaan? Teoksessa Elina Juntunen, Henrietta Grönlund & Heikki Hiilamo (toim.) Viimeisellä luukulla. Tutkimus viimesijaisen sosiaaliturvan aukoista ja diakoniatyön kohdentumisesta. Helsinki: Diakonia tutkimuksen seura ry, 9-28.

Grönlund, Henrietta ja Hiilamo, Heikki 2006. Diakoniatyö hyvinvointivaltion mittarina. Teoksessa Elina Juntunen, Henrietta Grönlund & Heikki Hiilamo (toim.) Viimeisellä luukulla. Tutkimus viimesijaisen sosiaaliturvan aukoista ja diakoniatyön kohdentumisesta. Helsinki: Hakapaino Oy, 29–50.

Harju (toim) Kansalaistoimintaan kätkeyty Aarre. Espoo. Painotalo Casper, 153-164

Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189>

Havaintopäiväkirja 2016; Kaisa Aalto ja Heidi Salama

Henkilökohtainen tiedoksianto 11.5.2016; 1.9.2016

Isola, Anna-Maria ja Esa Suominen. Suomalainen köyhyys 2016. Riika: Dardedze holografija

- Jokela, Ulla 2011. Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. A Tutkimuksia 34. Tampere: Juvenus Print.
- Juntunen, Elina, Grönlund, Henrietta & Hiilamo, Heikki 2006. Viimeisellä luukulla: tutkimus viimesijaisen sosiaaliturvan aukoista ja diakoniatyön kohdentumisesta. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kananen, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- Karjalainen, Jarno ja Karjalainen Vappu. 2010. Kuntouttava työtoiminta – aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa? Empiirinen tutkimus pääkaupunkiseudulta. Raportti. Viitattu 18.7.2016. <http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/80039/4aa5eb26-0e0e-4dac-928e-4597d8c7a8d9.pdf?sequence=1>. Helsinki: Yliopistopaino
- Kirkkohallitus. Diakoniatyön asiakaskontaktit ja taloudellinen avustaminen seurakunnittain 2015-2010. Viitattu 25.7.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content418CE5>
- Kirkkojärjestys. Viitattu 5.5.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>.
- Kirkkolaki. Viitattu 5.5.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C Katsauksia ja aineistoja 17. Viides uudistettu painos. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Korson seurakunta. Kirkon kulma. Viitattu 18.7.2016. <http://www.vantaanseurakunnat.fi/korson-seurakunta/kirkonkulman-olotila>
- Suomen kuntaliitto. Kunnat väestötietoja. Viitattu 25.7.2016. <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/vaestotietoja/Sivut/default.aspx>
- Kuuluvainen, Salla 2015. Vapaaehtoistyön johtaminen. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF.
- Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189. Viitattu 12.7.2016.
- Leskelä, Jari 2002. Motivaatiojohtaminen. Ihmistuntemuksen ja itsetuntemuksen kehittäminen matkalla kohti oppivaa organisaatiota. Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja C:25. Hämeenlinna.
- Melin, Harri 2012. Muuttuva yhteiskunta haastaa diakonian. Teoksessa Raili Gothoni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki Kalle & Riitta Puuska

- (toim.) Kantakaa toistenne kuormia. Diakoniatyön perusteet ja käytäntö. Helsinki: Kirjapaja, 49–79.
- Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö 2007,40. Viitattu 18.8.2016. Kirkkohallitus 2007. Helsinki.[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)
- MTT Raportti 41. Ruokahvikki suomalaisessa ruokaketjussa 2010-2012 –hankkeen loppuraportti. Viitattu 5.5.2016. <http://www.mtt.fi/mttraportti/pdf/mttraportti41.pdf>
- Möttönen, Sakari 2010. Yhteisöllisyyttä rakentava sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka paikallistasolla. Teoksessa Heikki Hiilamo & Juho Saari (toim.) Hyvinvoinnin uusi politiikka- johdatus sosiaaliin mahdollisuuksiin. Diakonia ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 27. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 205- 228.
- Ohisalo, Maria & Saari, Juho (toim.) Kuka seisoo leipäjonossa? 2014. Ruokapu 2010-luvun Suomessa. Helsinki: KAKS – kunnallisan kehittämissäätiö.
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopion Yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 179. Kuopio:Kopijyvä
- Saari, Juho 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla Helsinki: Gaudeamus.
- Sakasti. Seurakunnan hallinnosta vastaavat kirkkovaltuusto ja kirkkoneuvosto. Viitattu 12.7.2016.<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/E38C6BD5BED5814EC22570970045703E>
- Sakasti. Seurakuntien ruoka-apu. Viitattu 18.7.2016. <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/6A58161BFFAE7F23C225731B00349627>
- Sakasti. Seurakuntien väkiluvut 2015 paikallisseurakunnat. Viitattu 25.7.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content3D45B8>
- Sakasti. Kirkkoon liittyneet ja siitä eronneet seurakunnittain 2004-2015. Viitattu 25.7.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content3D45B8>
- Sakasti. Välittäjä yhteisö. Viitattu 18.7.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content401510>

- Siiki, Anna-Mari 2009. Leipäjono auttaa köyhyydessä. Teoksessa Vesa Keskinen, Markus Laine, Martti Tuominen & Tyyne Hakkarainen (toim.) Kaupunkiköyhyyden monet kasvot. Näkökulmia helsinkiläiseen huono-osaisuuteen. Helsinki: Helsingin kaupunki, tietokeskus, 2009 109–117.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 12.7.2016. <http://stm.fi/kuntouttava-tyotoimintaStakes.fi>. Julkari.fi. Viitattu 3.4.2016 www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75900/ideakortti3_00.pdf?sequence=1
- koulu A tutkimuksia 40. Viitattu 13.6.2016. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-493-214-1/urn_isbn_978-952-493-214-1.pdf.
- Tilastokeskus. Toimeentulotukea saavien henkilöiden määrä 2015. Viitattu 25.7.2016. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__sos__toimtt/010_toimtt_tau_101.px/table/table-ViewLayout1/?rxid=85365cff-c98e-4ca8-aa47-b3af0d6a8346
- Tilastokeskus. Väestön rakenne 31.12.2015. Viitattu 3.4.2016. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#suurimmat
- Thitz, Päivi 2013. Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. A Tutkimuksia 40. Helsinki. Juvenes Print Oy.
- Turunen, Saija; Ohisalo, Maria; Petrovskaja, Vlada & Tukiala, Anna-Kaisa 2012. Kuka käy leipäjonossa? Pääkaupunkiseudun ruoanjakotutkimuksen tuloksia. Socca- Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, Soccan työpapereita 2012:1.
- Valomerkki. Seurakuntien auttamiselle yhteinen strategia. Viitattu 3.4.2016. http://www.valomerkki.fi/vantaan-lauri/vantaan-lauri-arkisto/seurakuntien_auttamistyyolle_yhteinen_strategia
- Valomerkki. Kirkko ei itke jäsenkatoa. Viitattu 12.7.2016. <http://www.valomerkki.fi/vantaan-lauri/vantaan-lauri-arkisto/saksan-kirkko-ei-itke-jasenkatoa>
- Valomerkki. Vantaan seurakunnilta 80.000 euroa ruoka-apuun. 10.6.2015. Viitattu 18.8.2016. <http://www.valomerkki.fi/uutiset/vantaan-seurakunnilta-80-000-euroa-ruoka-apuun>

- Vantaan kaupunki. Tilastot ja tutkimukset. Vantaan väestö 2015/2016. Viitattu 25.7.2016. http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset/vaesto_ja_ennuste
- Vantaan kaupunki. Vantaa alueittain 2010 Korson suuralue. Viitattu 5.5.2016. http://new-www-vantaa.fi-a.innofactor.com/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/104923_Vantaa_alueittain_2010_Korson_suuralue.pdf
- Vantaan kaupunki. Muut tilastot ja tietokannat. Tilastokatsaus 12_2016. Tulotietoja Vantaalta, sen osa-alueilta, Helsingin seudulta ja maamme suurimmista kaupungeista vuodelta 2014. Viitattu 25.7.2016. http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/125589_Tilastokatsaus_12_2016_Tulotietoja_Vantaalta_ja_muualta_vuodelta_2014.pdf
- Vantaan Seurakunnat. Ruoka-apu ja Yhteinen pöytä. Viitattu 3.4.2016. <http://www.vantaanseurakunnat.fi/ruoka-apu-ja-yhteinen-poyta>
- Vantaan seurakunnat. Hallinto ja talous. Viitattu 11.7.2016. <http://www.vantaanseurakunnat.fi/hallinto-ja-talous>
- Vantaan Seurakunnat. Tietoa Vantaan seurakunnista. Viitattu 3.4.2016. <http://www.vantaanseurakunnat.fi/tietoa-vantaan-seurakunnista>
- Vantaan Seurakunnat. Tule mukaan vapaaehtoistoimintaan. Viitattu 3.4.2016. <http://www.vantaanseurakunnat.fi/tule-vapaaehtoiseksi>
- Vantaan Seurakunnat. Yhteinen kirkkovaltuusto. Viitattu 12.7.2016. <http://www.vantaanseurakunnat.fi/hallinto-ja-talous/luottamushenkilot/yhteinen-kirkkovaltuusto>
- Vapaaehtoistyö Vantaa. Viitattu 10.7.2016 www.vapaaehtoistyö.fi/vantaa
- Veikkola, Juhani 2003. (toim.) Vastuun ja osallisuuden yhteisö. Diakonia ja yhteiskuntatyön linja 2010. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kirkon tiedotuskeskus 2011b.: Nälkäisiä tulvii seurakuntien ruokajonoihin. Tiedote. Viitattu 11.7.2016. 31.3.2011. <http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/2E6A2672AF2285F6C22578640038A3D7?OpenDocument&lang=FI>
- Yeung, Anne Birgitta 2007. Innoittava vapaaehtoistoiminta. Teoksessa Aaro Yhteinen pöytä. Viitattu 6.5.2016. <http://www.yhteinenpoyta.fi/>

Yle.fi. Uutiset 15.7.2016. Viitattu 26.7.2016. http://yle.fi/uutiset/nalka_ei_jaa_ksalomalle__heinakuun_aamuna_leipajonossa_seisoo_672_ihmis-kohtaloa/9022028

LIITE

KYSYMYKSET

1. Millaiset valmiudet paikallisseuran diakoniatyöntekijöillä on toteuttaa alkavaa Yhteinen pöytä -hanketta?

Millaisia uusia työmuotoja Yhteinen pöytä – hanke tarvitsee?

Millaiset tilat seurakunnalla on ruoanjakelua varten?

Millaista koulutusta olet saanut hankkeen alussa?

Miten koet omat resurssisi?

2. Miten seurakunnan järjestämä yhteisöruokailu vaikuttaa mielestäsi diakoniatyöhön?

Miten ruoka jaetaan seurakunnassa?

Mitä muuta toimintaa järjestetään ruoanjaon lisäksi?

Miten ruoanjakelu vaikuttaa muuhun diakonia-avustuksen antamiseen?

3. Mitä yhteisöllisyys mielestäsi on seurakunnan diakoniatyössä?

Miten yhteisöllisyys näkyy seurakunnan diakoniatyössä?

Miten haluaisit kehittää yhteisöllisyyttä Yhteinen pöytä -hankkeen aikana?

Voidaanko Yhteinen pöytä -hankkeella lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta seurakunnassa?

Miten vapaaehtoiset otetaan mukaan projektiin? Millaista koulutusta he saavat?